היינטיגער נומער האלט 8 זייטען.

№ 204 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאדזשער טאגעבלאט

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16. טעלעפאנען פון: רעדאקציע 57, פון אדמיניסטראציע 47. | זונטאג כ"ו מנחם-אב תרפ"ט. | 1 września 1929 r. | 22-טער יאהרגאנג.

די שרעקליכע בלוט-באד אין צפת

28 יודען אומגעקומען העכער 3000 יודען לאזען איבער זייער האב און גוטס אויף הפקר און בעהאלטען זיך אין די רעגירונגס-בנינים, — מיליטער שיסט אויף זיי. — 1 יודיש יונגעל טויט, א סך פערוואונדעט.

עראפלאנען בעשיסען די שטאט און יודען זענען די געליטענע

אונרוהען אין צפת.—22 יידען דער'הרג'עט די שטאט אין פלאמען

קאאירא. (יטא טעלעגראפיש) פון ירושלים מעלדעט מען: אין צפת זענען אויסגעבראכען אונרוהען. אראבישע באנדעס האבען אונטערגעצונדען די שטאט, רויבענדיג די הייזער און די געשעפטען. אראבער בעפאלען די יודען. ביז איצט האט מען פעסטגעשטעלט 8 טויטע און פיל פערוואונדעטע. צווישען די פערוואונדעטע געפינט זיך דער בעוואוסטער ספרד'ישער אדוואקאט תולירונו. די גאנצע יודישע בעפעלקערונג האט זיך קאנצענטרירט אין די רעגירונגס-בנינים און אין שפיטאל.

שפעטערדיגע ידיעות מעלדען וועגען 9 דער'הרג'עטע יודען. די אראבער האבען צוערשט אונטערגעצונדען די ריזיגע נאפט-סקלאדען פון דער ענגלישער פירמע „שעל פעטראליום קאמפ." דאס פייער האט זיך דאן ארויבערגעכאפט אויף די אנדערע געביידעס פון שטאט. די רעגירונג האט ארויסגעשיקט קיין צפת מעדיצינישע הילף און א כאנימאר-אויטא.

ירושלים, 31. אויגוסט. (יטא) דער פאגראם אין צפת האט זיך אנגעהויבען דאנערשטאג 6 פארנאכט. ארום האלבע נאכט איז אנגעקומען ענגליש מיליטער פון טבריה. דאס איז שוין געווען 2 שעה נאכ'ן פאגראם. דער פאגראם איז פארגעקומען אין ספרד'ישען קווארטאל. 7 יודען זענען דער'הרג'עט געווארען. עטליכע הייזער פערברענט. די אראבער זענען אויך אנגעפאלען אויף די קינדער פון בית-יתומים. דער בית-יתומים איז פערברענט. פערוואונדעט איז געווארען דער דירעקטאר און איין בעאמטער פון בית-יתומים. דער בעאמטער הייסט שמואל גרינשטיין.

צווישען די דער'הרג'עטע אין צפת געפינען זיך דער פערזאגאג אפריאט, דער שאכטער מאיר קאפלאן און דער זוהן פון הרב קלער. צווישען די שווער-פערוואונדעטע געפינט זיך אויך אנ'אראבער, וועלכער האט פערטיידיגט די יודען.

קאאירא (יטא טעלעגראפיש) פון ירושלים מעלדעט מען, אז דער גאנצער ישוב איז אויפגעציטערט געווארען פון דער שחיטה אין צפת. עס זענען דא 22 דער'הרג'עטע יודען און פיל פערוואונדעטע. דער חורבן איז זעהר ענהליך צו חברון. דאס אומגליק איז נאך גרעסער דערמיט, וואס די רעגירונג ווארפט ארויף די שולד אויף יודען.

• • •

קאאירא, 31 (יטא) פון ירושלים קומט אן א טעלעפאנישע מעלדונג, אז נישט קוקענדיג דערויף, וואס מען האט פסדר געווארענט די רעגירונג וועגען אומגליק, וואס שטעהט פאר צפת, האט די רעגירונג נישט אנגענומען קיין שום מיטלען. עס איז דארט נישט געווען קיין מיליטער. בלויז עטליכע פאליציאנטען.

געשאסען אויף די יודען,

וואס האבען זיך אויסבעהאלטען אין רעגירונגס-בנינים

ירושלים, 31 (יטא) פון צפת טעלעגראפירט מען, אז 3000 יודען האבען זיך צונויפגעקליבען אין די רעגירונגס-בנינים אוים מורא פאר ווייטערדיגע אונרוהען. ביינאכט האט דאס מיליטער דערהערט א גערויש אין די בנינים און געמיינט, אז דאס איז אנ'אראבישער איבערפאל. דאס מיליטער האט גענומען שיסען אויף די רעגירונגס-בנינים. די רעזולטאטען זענען געווען נעגוג שרעקליכע. א 12-יעהריג יונגעל איז דערשאסען געווארען אויף טויט און 6 יודען זענען שטערבליך פערוואונדעט געווארען.

• • •

קאאירא, 31 (יטא) די 3000 יודען וואס געפינען זיך אין די רעגירונגס-בנינים פון צפת, לעבען אין שרעקליכע בעדינגונגען אין גרויס ענגשאפט און שמוץ. אין די לעצטע צוויי טעג ליידען זיי הונגער און דורשט. עס איז פאראן א געפאהר פון א עפידעמיע.

עראפלאנען בעשיסען צפת

און 4 יודען ווערען פערוואונדעט.

קאאירא, 31 (יטא) ענגלישע אעראפלאנען האבען בעשאסען צפת פון קוילען-ווארפער. 4 יודען זענען פערוואונדעט געווארען. פון די אראבער האט קיין איינער נישט געליטען.

נאר 6 הרוגים אין צפת

לאנדאן, 31 (יטא) פון צפת ווערט געמעלדען, אז היינט האט מען דארט געפינען נאך 6 הרוגים.

ירושלים, 31 (יטא) די יודען פון צפת וואס האבען זיך אויסבעהאלטען אין די רעגירונגס-בנינים ווערען אצ בערגעפיהרט אין אנדערע ערטער. די הרוגים זענען נאך נישט געבראכט געווארען צו קבר ישראל, ווייל עס איז נישטא קיין מיליטער-עסקארטע, וואס זאל בעגלייטען די לויה.

• • •

ירושלים, 31 (יטא) די הויפט מיליטער-מאכט האט פעראררענט צו עוואקואירען אלע פרויען און קינדער פון צפת.

אכטונג בעקער-מייסטער אין לאדז.

היינט זונטאג ד. 1/9 6 א זייגער נאכט, קומט פאר אין אייגענעם לאקאל וואכאדניא 57 א דרינגענדע פערזאמלונג פון אלע בעקער-מייסטער אין לאדז, כדי צו בעהאנדלען די דראהענדע לאגע אין פאך.

מיר בעטען, אז קיין איין בעקער-מייסטער זאל נישט פעהלען.

בעמערקונג: מיר בעטען גלייכצייטיג די פערוואלטונגס-מיטגלידער צו קומען היינט 5 א זייגער צו א פערוואלטונגס-זיצונג.

עלטעסטער פון צעך

משה פאזנאנסקי.

ד"ר ווייצמאן ביים ענגלישען קריגס-מיניסטער

אינטערוועניץ געבליבען אהן רעזולטאט

פראגע וועגען ענטשעדיגונג פאר יוד. קאלאניעס נאך נישט פעסטגעשטעלט

לאנדאן, 31 (יטא) נאכט-דעפעשע. ד"ר ווייצמאן האט היינט אינטערוועניִרט ביים קריגס-מיניסטער טאמאש שאו. דער קריגס-מיניסטער האט געענטפערט, אז ער קען זיך נישט אריינמישען, ווייל דאס געהער צו דער קאמפעטענץ פון קאלאניאל-אמט, וואס איז שייך די מיליטערישע כחות אין ארץ ישראל שטעהען זיי אונטער'ן רשות פון הויך-קאמיסאר.

לאנדאן, 31 (יטא) נאכט-דעפעשע. דאס קאלאניאל-מיניסטעריום האט ערקלערט, אז עס האט קיין צוזאג וועגען א ענטשעדיגונג נישט געגעבען. הערנט מעגלוך, אז דער קאלאניאל-מיניסטעריום וועט דעם ענין איבערגעבען צום איינזעהן פון הויך-קאמיסאר.

דאס קאלאניען-מיניסטעריום האלט, אז ווען די יודישע בעפעלקערונג וואלט נישט געווען ענטוואפענט געווארען, וואלט מען די געשעהענישען פאר זיי נאך טראגישער געווען. דאס קאלאניען-מיניסטער יום האלט נישט פאר פאסענד אוצט אפצוגעבען א ערקלערונג וועגען דער קומענדער פאליטיק אין ארץ ישראל און וועגען די שריט, וואס וועלען אנגענומען ווערען ביז די אויספארשונג וועט נישט דורכגעפיהרט ווערען.

• • •

לאנדאן, 31 (יטא) ד"ר ווייצמאן האט היינט בעזוכט דעם וויצע קאלאניאל מיניסטער לארד פאסוויל.

ד"ר חיים ווייצמאן פאהרט נישט קיין גענף.

לאנדאן, 31 (יטא) ד"ר ווייצמאן פאהרט מארגען נישט קיין גענף, ווייל עס איז אומווארשיינליך, אז די ארץ ישראל פראגע זאל בעטראכט ווערן אויף דער אויצטיגער סעסיע פון פעלקער-בונד.

קאנטריבוציע אויף אראבישע דערפער פאר די פערברענטע יודישע קאלאניעס.

לאנדאן, 31 (פס.) נישט קוקענדיג אויף די שטארקע פעראָרדנונגען, ווערען קיינמאל אונטערגעצונדען די יודישע קאלאניעס. די מאכט האט דערובער יעצט בעשלאסען ארויפצולעגען א קאנטריבוציע אויף די אראבישע דערפער און שכונות פון די פערברענטע יודישע קאלאניעס.

—0—

ענגלישער פאלקאווניק בראש פון די אראבער-באנדעס?

קאאירא, 31 (יטא) לויט א טעלעגראפישע מעלדונג, וואס דאס יט"א-ביורא האט בעקומען פון א בעגלויבטער קוועלע זענען די פלונדערונגען געשעהען אין ארץ ישראל צוגעגרייט געווארען און ווערען אנגעפיהרט דורך דעם בעריהמטען ענגלישען פאלקאווניק לאורען.

פרטים פון דער שוידערליכער שחיטה אין חברון.

וואס עס דערצעהלט הרב סלאנים.

לאנדאן, 30 (יט"א) ווי עס ווייזט זיך ארוים אין די ידיעה וועגען מארד פון הרב סלאנים אין חברון, נישט ריכטיג. דאגעגען האבען די אראבער ערמארדעט א זוהן פון הרב סלאנים. וועלכער איז געווען דער פארשטעהער פון דער אנגלא-פאלעסטינא באנק אין חברון הרב סלאנים, וועלכער איז געווען א עד ראיה פון דער שרעקליכער שחיטה אין חברון האט אבער געגעבען די פאר-שטעהער פון יט"א, ווייטערדיגע פרטים פון די בלוטיגע געשעהענישען.

עטליכע יודען, וואס האבען צוגעזעהן די שחיטות זענען פאר שרעק און צער משוגע געווארען. נאכ'ן פאגראם זענען אלע יודען צונויפגעטריבען געווארען אויפ'ן הויף פון פאליציי-אמט, וואו מען האט זיי געפייניגט אויפ'ן שרעקליכסטען אופן. די ארעסטירטע האט מען נישט געגעבען קיין ברויט און אפילו נישט קיין וואסער. מען האט זיי געקאפיעט מיט די פנים און בעווארפען מיט זוד-לעריי. ווען זיי האבען געבעטען, אז מען זאל זיי לאזען זיך פערשטענדיגען מיט ירושלים, האט מען זיי אפילו נים געוואלט אויסהערען. די פאליציי האט זיך אפגעזאגט צו געבען א פאליציי-פאטראל דעם גבאי פון דער שוהל, וועלכער האט געוואלט צוזאמענקליבען די געשענדעטע ספרי תורות. מען האט זא-גאר נישט ערלויבט קובר צו זיין די קדושים לויט דעם יודישען דין. די פא-ליציי האט אויך נישט ערלויבט צו פא-טאגראפירען די ערטער, וואו עס איז פארגעקומען די שחיטה. די אראבישע דאקטוירים האבען נישט געוואלט געבען קיין הילף די פערוואונדעטע יודען.

מען מעלדעט, אז נאך פריטאג פריה זענען בעוואפענטע אראבער פון חברון געקומען קיין ירושלים, זיי זענען געווען זיכער, אז די רעגירונג וועט זיי מיט גארנישט שטערען.

באלד, ווען עס האט זיך אנגעהויבען די שחיטה, האבען זיך די יודען פון חברון געווענדעט צום פאליציי-שעף קא-פעראטא, אז ער זאל זיי בעשיצען. קא-פעראטא האט אבער נישט געוואלט איני-טערווענירען, זאגענדיג, אז די יודען האבען זיך דאס פערדינט... די פאליציי האט אפילו נישט געפרובט צו ענטוואפ-נען די אראבישע באנדיטען, וועלכע האבען זיך בעטייליגט אין דער שחיטה.

א בשורה טובה פאר ארטאדאקסישע עלטערן!

די לייטונג פון ארטאדאקסישע לעהר-אנשטאלט

„דרכי-נעם" לודז, קילינסקי 50

טעלעפאן 35-26

מאכט בעקאנט, אז נאך גרויסע מיה איז אונז געלונגען צו ערפילען דעם וואונש פון די עלטערן, נעמליך: צו עפענען צום נייעם שול-יאהר

גימנאזיאל-קורסען

אונטער דער לייטונג פון בעוואוסטען שול-דירעקטאר ז. פויזנער.

פארלויפיג ווערט געעפענט IV, V. און VI קלאס. גלייכצייטיג איז אויך געעפענט געווארען העכערע מחלקות אין די „מתיבתא ולהוראה" אום צו ערמעגליכען די תלמידים זיך צו פערפולקאמען אי אין למודי קודש, אי אין למודי חול. איינשרייבונגען ווערן אנגענומען אין קאנצעלאריע פון 1—9 און 4—7.

די דירעקציע.

נייע אנפאלען אויף יודען אין און ארום ירושלים

רייזיגע מחנות ווילדע אראבישע שבטים זיך דורכגעריסען פון סיריען קיין ארץ־ישראל— אויך פון עבר־הירדן קומען אן מחנות אראבער

אראבישע פאליציאנטען העלפען די רוצחים

וו י ן, 31. (ספעצ.) מחנות אראבער זענען נעכטען בעפאלען די דערפער ארום ירושלים. עס איז פארגעקומען א צוזאמענשטויס צווישען די אראבער און מיליטער. 12 אראבער זענען דער׳הרג׳עט געווארען.

א שלאכט אין בית־שאן?

לאנדאן, 31. (יט״א) „איווינינג סטאנדארד" מעלדעט פון קאאירא, אז אין בית־שאן זענען פארגעקומען מורא׳דיגע קאמפען מיט בעדואינער. עס זאל אין די קאמפען אויך האבען אנטייל גענומען א בריטישער קרייצער־שיף.

לויט די יט״א־מעלדונגען פון ביירוט און קאאירא בעשטעטיגט זיך די ידיעה נישט.

אראבישע פאליציי העלפט די רוצחים.

קאאירא, 31 (יט״א) דער גאנצער ישוב פאדערט צו ענטוואפנען די אראבישע פאליציי, וועלכע פערטיידיגט נים די יודישע בעפעלקערונג, נאר העלפט נאך צו די רוצחים.

—0—

בארבארען!

ירושלים, 31 (יטא) דאס אמבולאטאריום פון „הדסה" אין חיפה איז צעריבען געווארען פון די אראבער.

אנפאלען אין ירושלים הערען נישט אויף

ירושלים, 31 (יטא) נאכט־עשע. אין פערשידענע געגענדען פון שטאט האבען זיך די נאכט ווידער דערהערט שאסען. דאס מיליטער האט געשאפענט א בוקסען־פייער אויף די אראבער.

דראהענדע לאגע אין גליל

קאאירא, 31 (יטא) נאכט־דעפעשע. משמר הירדן און יסוד המעלה זענען ארומגערינגעלט פון די אראבער און פיל שטענדיג אטאקירט פון דער וועלט.

איבן סאוד זאל פראקלאמירט ווערען אלס קעניג פון אלע אראבער

וויען (סס.) „יונייטעד פרעס" מעלדעט, אז און עבר הירדן איז די לאגע א אונרוהיגע. אין דמשק און ביירוט זענען פארגעקומען צוזאמענשטויסען מיט דער פאליציי. עס איז געשאפען געווארען א נאציאנאלע פעראייניגונג פון אלע אראבישע שבטים, צו גרינדונג א איינהייטליכע אראבישע מלוכה אונטער דער אנפיהרונג פון איבן סאוד.

פראנקרייך מאבילוזירט איהרע כחות אין סיריען

פאריז (סס.) צוליב דער גריסער אויפרעגונג צווישען די אראבער און די פראנצויזישע מאנדאט־לענדער, האט די פראנצויזישע מאכט פעראָרדענט, אז איהר דארטיגע מיליטער זאל זיך געפינען אין שטענדיגער קאמפס־גרייטקייט. עס ווערען אויך געמאכט הכנות אויף איבערפיהרען פריש מיליטער. די אפטיילונגען פון פרעמדען־לעגיאן שטעהען גרייט יעדע מינוט אפצומארשירען.

סעסיע פון „אגענץ"־ראט אפגעלעגט

לאנדאן, 31 (יטא) די סעסיע פון דער אדמיניסטראטיווער קאמיסיע פון דער יוד. „אגענץ" און די סעציע פון אקציאנס־קאמיטעט איז אפגעלעגט געווארען, ווארשיינליך וואס זי פארקומען קומענדיגע וואך אין לאנדאן.

ווינער יודען אפעלירען צום ענגלישען קעניג

וויען (סס.) דער היגער יודישער סוחרים־פעראיין האט אוועקגעשיקט א דעפעשע צום ענגלישען קעניג און צום פרעמיער מאקדאנאל, אין וועלכער עס ווערט געבעטען ענערגיש צו אינטערווע־נירען און אפצושטעלען די בלוטיגע שחיטות און א״י. א ענגלישע טעלעגראמע האט אויך אוועקגעשיקט די וויענער קהלה.

פאליציי־וואך פאר׳ן ציוניסטישען הויפט־ביורא אין לאנדאן

לאנדאן, 31 (יטא) נאכט־דעפעשע ביים ציוניסטישען הויפט־ביורא איז רו־על סטרוט ווערט בעוואכט פון פאליציי ווייל עס איז דערהאלטען געווארען א ידיעה, אז מאלטעראנישע סטודענטען קלייבען זיך דארט צו מאכען א דעמאנסטראציע.

דער פערוואלטונג, די דאקטוירים, דעם פערסאנאל
און די שוועסטער פון פאזנאנסקי׳ס שפיטאל, מיין
הערצליכסטען דאנק
פאר זייער איבערגעבענער בעהאנדלונג.
אשר קאלאדנו.

צו אלע יודישע עלטערן!
אין דעם בעוואוסטען 7־קלאסיגען — לעהר־אנשטאלט — ערמאדעקטישען— בית־תלמוד
פון ר׳ משה מיליך, לאדז
וואלטשאנסקי 5.
ווערען אנגענומען תלמידים פון אנפענגער ביז גפ״ת. עס ווערט געלערנט תנ״ך, רש״י, משנה, גמרא יודישע היסטאריע, באור־התפלה ריכטיג שרייבען העבראיש און יודיש דורך בעוואוסטע רוהם־פולע פעדאגאגען מיט א שטרענגע רעליגיעזער ערציהונג. די וועלטליכע־למודים זענען געגעבן לויט׳ן פראגראם פון די שקאלע־פאווישעכנע. בעמערקונג: ביי די שולע א ספעציעלע גן־ילדים־אפטיילונג (פרעבעליבקע). שילער ווערען אנגענומען טעגליך פון 8—1 מיטאג און 4—6 אווענד
הנהלה.

אכטונג פאבריקאנטען!
בירשטען—(SZCZOTKI)
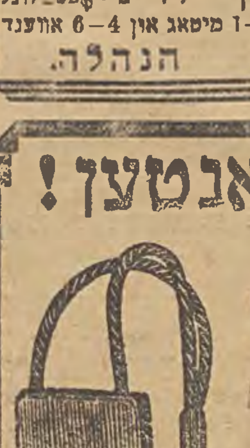
צו עלעקטרישע מאטארן און דינאמעס
ארבייט אויס פון די בעסטע סארטען גראפיט און בראנז אין אלע מוטערן.
עלעקטראטעכנישער ווערקשטאט
י. מילער דיפל. עלעקטרא־טעכניק
ציגעל־גאס 9
רעעלע און פינקטליכע בעהאנדלונג. — ביטע זיך איבערצייגען

די לייטונג פון דער לעהר־אנשטאלט
„בית־תלמוד"
לאדז, צעגעלניאנא 11, טעל. 16־57
מאכט בעקאנט, אז שילער ווערען אנגענומען אין דער קאנצעלאריע יעדען טאג פון 9 ביז 2 מיטאג און פון 4 ביז 7 אווענד.
די למודים הויבען זיך אן כ״ו מנחם אב הבע״ל (דעם 1/9 1929).
די לייטונג.

די לייטונג פון דער לעהר־אנשטאלט
„דרכי נועם"
לאדז, קילינסקא 50, טעלעפאן 26־35
מאכט בעקאנט, אז ס׳זענען נאך פערבליבען עטליכע פרייע פלעצער אין די מחלקות ו׳ ז׳ און פתיבתא.
שילער ווערען אנגענומען אין דער קאנצעלאריע יעדען טאג פון 9 ביז 2 מיטאג און פון 4 ביז 7 אווענד.
די למודים הויבען זיך אן כ״ו מנחם אב הבע״ל (דעם 1 ווזעשען).
די לייטונג.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 64 יאהר מיין ל. מאן, אונזער הייסגעליבטער פאטער
נ״ע מאיר לייב ב״ר ישראל ז״ל
קאלמאנאוויטש
די לוי׳ קומט פאר היינט זונטאג, ד. 1 סעפטעמבער 1.30 נאכמ. פון טרויער־הויז נאווראט 84, הייגען וואס עס טיילט מיט אין גרויס צער
די טיפטרויערנדע פאמיליע.

Na sezon Zimowy
poleca: UBIORY DZIECINNE, PALETKA, MUNDURKI SZKOLNE oraz FARTUCHY znana firma
M. GLASS,
ul. Marsz. Piłsudskiego (Wschodnia) 59
przyjmuje obstalunki z własnych i powierzonych materjałów po cenach przystępnych i dogodnych warunkach

ביום ה׳, כ״ג מנחם־אב, בשעה 6½ לפנות ערב גוע ויאסף אל עמיו פתאם, אבינו היקר, הותנו אב־זקננו
מוה״ר דוד שרגא ב״ר אלכסנדר זיסקינד ז״ל
בארנשטיין
מי שהי׳ סוחר ובעל־אחוזה, יליד קאוואל (פ. ווארשא), בשנת פ״ו לימי חייו, והובא לקברות לפחרתו, ביום ו׳ עש״ק העבר בשעה 4 אהה״צ.
כביעים אנחנו בזה את צערנו למודעיו ומכיריו שלא הספיקו לחלק להמנוח היקר את הכבוד האחרון מפני איחור המודעות ע״ד מותו (שלא באשמתנו) ומודים אנחנו בזה לכל אלו שבאו ללותו למנוחת עולמים.
המשפחה המתאבלת.

אין קאנצעסיאנירטע
רעכטסקאנסולענטען־ביורא
פון דוד שפירא
לאדז, וושכאדניא 44
ווערען ערלעדיגט קלויזולעס, פערזיכערונגען א. א. וו. אויף וועקסלען און אנדערע שולד. בעשייניגונגען ווי אויך אלע ביטעס, רעקורסען א. ד. גל. שרייבט געזעצמעסיג און ביליג.
— עקזיסטירט פון יאהר 1889. —

Zarząd Telefonów Łódzkich P.A.S.T.
zewiadamia pp. Abonentów, że w gmachu telefonów, al. Kościuszki № 12, codziennie w godzinach od 9 do 21—z wyjątkiem świąt—udzielane będą objaśnienia i urządzane będą pokazy, **jak należy łączyć się i nadawać numery** po uruchomieniu automatycznej centrali telefonicznej.
PP. Abonenci powinni we własnym interesie zawczasu zaznajamiać się z używaniem telefonów automatycznych, by po uruchomieniu nowej centrali uniknąć nieporozumień wskutek nieumiejętnego obchodzenia się z aparatami.
Polecając pp. Abonentom, dla łaskawego dokładnego przestudjowania, przepisy użycia aparatów, umieszczone na str. VII nowego spisu abonentów, prosimy osoby zainteresowane o łaskawe odwiedzanie urządzanych pokazów, na których można zapoznać się dokładnie z łączeniem oraz poinformować się o zmianach numerów telefonicznych na 5-cyfrowe.
Informacje dotyczące użycia telefonów automatycznych oraz zmian numerów są udzielane również telefonicznie—telefon № 8005 i № 8006.
Centrala automatyczna będzie uruchomiona w IV-ym kwartale b. r., o czem nastąpią zawczasu osobne ogłoszenia.

Lekarz-Dentysta
P. ŻYTNICKA-KAHANOWA
Konstantynowska 9, tel. 33-53
powróciła.

Dr. Wołkowyski
צוריקגעקעהרט
צעגיעלניאנא 25
טעלעפאן 26-87
ספעציאל־ארצט פאר הויט ווענערישע קראנקהייטען און מענער־שוואכע. אלע־ארט אנאליזען בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.
נעמט אן פון 8—2, און פון 6 ־9 אווענד.
בעזונדער ווארטע־זאל פאר פרויען.

Dr. med. N. Jelenkiewicz
אינערליכע קראנקהייטען (הארץ־קראנקהייטען)
צוריקגעקעהרט
זאוואדזקא 23 — טעל. 46־75.
נעהמט אן פון 6—7

Dr. med. D. HELMAN
ספעציאליסט פאר האלז, נאז, אויערן און קעהלקאפף־קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Piotrkowska 68, telef. 12-20
נעמט אן פון 10 ביז 12 און פון 5 ביז 7.

Dr. Niewiażski
האט זיך איבערגעצויגען
אויף אנדזשעיא 5, טעל. 40־59
נעמט אן פון 8—11 מיטאג און פון 5—9 אווענד.
ספעציאל־ארצט פאר סיפיליס, טריפער און מענער־שוואכע בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.
פאר דאמען ספעציעלער ווארטע־זאל.

Dr. med. M. Heller
ספעציאליסט פאר הויט־ און וועגערישע קראנקע און מענער־שוואכע
נאווראט 2, טעל. 89־79
נעמט אן ביז 10 פריה, און פון 4—8 אווענד
פאר פרויען פון 4—5 נאכמ.
פאר אונבעמיטעלטע לעטסניצע פרייזען.

Dr. med. J. LUBICZ
ORTOPEDA
גדאנסקא 28, טעל. 46־41
ספעציאליסט פון ביינער און געלענקע־קראנקהייטען
:—: פערקרימונגען פון פלייצעס און גלידער. :—:
איינענע פראצעדוריע
פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען: ווי וויקלאדקעס נעגען פלאטפוס, קינסטליכע פיס, ארטאפעדישע גארסעטען א. ז. וו. נעמט אן פון 5—7

וועה-געשריי פון ועד הלאומי צו אלע יודען אין דער וועלט

גליל העליון דראהט א געפאהר פון פערניכטונג

עס איז נויטיג א דרינגענדע פינאנציעלע הילף

נציב העליון טשענסעלאר זיך אנגעגעבען אין דעמיסיע?

אויפרוף פון ועד הלאומי צו אלע יודען אויף דער גאנצער וועלט

ירושלים. (טעלעגראפיש דורך יט"א) דער ועד הלאומי האט זיך געוואנדען דורך דער פערמיטלונג פון יט"א פארשטיהער מיט אן אפעל צו אלע יודישע קהלות אויף דער גאנצער וועלט, אז די לאגע אין ארץ-ישראל בילדעט א געפאהר פון אויסראטונג און פערניכטונג. צפת שטעהט אין פלאמען. ס'זענען דא פיל טויטע און פערוואונדעטע. דאס אלגעמיינע בילד פונ'ם חורבן דערמאנט זעהר שטארק אין חברון.

דעם גליל העליון דראהט א פערניכטונג. די הילף פון גאנצען יודענטום אויף דער וועלט איז דרינגענד נויטווענדיג צו ראטעווען דעם ישוב.

קודם כל איז וויכטיג צו ווירקען אויף דער ענגלישער רעגירונג תיכף אפצושטעלען די פערניכטונגס-ארבייט, כדי צו ראטעווען די לעבען-געבליבענע און דאס האב און גוטס.

צווייטענס איז וויכטיג א דרינגענדע פינאנציעלע הילף, ווי בעשפייזען די טויזענדער פון טויט אנטרונענע היימלאזע יודען. איילט זיך צו קומען מיט הילף.

געלד קאן מען איבערשיקען צו דער אנגלא-פאלעסטיין-באנק.

אונטער'ן אויפרוף זענען אונטערגעשריבען: הרב אסטראווסקי, סאלאמאן, בן-צבי.

דיר. רופין ביי לארד טשענסעלאר

יודישע דעלעגאטען ענטוישט פון געשפרעך

קאאירא. (יטא טעלעגראפיש) פון ירושלים מעלדעט מען טעלעפאניש: די רעקטאר רופין און אדוו. הארארוויטש האבען היינט געהאט א געשפרעך מיט לארד טשענסעלאר און מיט זיין פערטרעטער לוק. די יודישע דעלעגאטען זענען פון דעם געשפרעך ענטטוישט געווארען. זיי האבען ארויסגעדריגען, אז די א"י-רעגירונג האט נישט קיין פערשטענדניש פאר'ן אומגליק.

ווען די יודישע דעלעגאטען האבען פארגעווארפען דער רעגירונג פאַרוואס מען ענטוואפענט די יודען, האבען זיי געענטפערט, אז אזוי האט מען געמוזט טון. אויף די רייד פון די דעלעגאטען, אז די יודען ווילען זיך נישט לאזען אויסשעכטען ווי די שאף און אלס ביישפיל געברענגט חדרה, וואו די זעלבסטשוץ האט העלדיש פערטיידיגט די קאלאניע און דערנאך איז אנגעקומען מיליטער און ענטוואפענט די זעלבע זעלבסט-שוץ, האבען טשענסעלאר און לוק נישט געגעבען קיין תשובה. א פאר מינוט איז געווען שטיל.

אויף דער פראגע, וואס די רעגירונג רעכענט צו טון מיט דער לאקאלער מאכט אין חברון און וועגען הילף פאר די געליטענע פון הונגער, האט טשענסעלאר געענטפערט, אז דער ענין וועט בעטראכט ווערען. לוק האט געענטפערט, אז ווי עס איז איהם בעוואוסט זאמלען שוין די יודען גרויסע פאנדען.

לארד טשענסעלאר אין דימיסיע?

לארד טשענסעלאר

וויען. 30. אויגוסט. (ספ.) „יוגנט-מעד-פרעס" מעלדעט פון תל-אביב, אז דער הויך-קאמיסאר פון ארץ-ישראל טשענסעלאר, האט זיך אנגעגעבען אין דימיסיע.

לויט ווי יט"א טיילט אונז מיט, ווערט די ידיעה נישט בעשטעטיגט—על כל פנים, איז די דימיסיע נאך נישט געווארען אנגענומען.

פראפ. דר. מאריץ טורק געשטארבען.

בערלין, (יטא) דא איז געשטארבען אין עלטער פון70יאהר דער פיהרער פון ליבעראלען יודענטום אין דייטשלאנד פראפ. ד"ר מאריץ טורק.

אויך אראבער לעגען זייערע האפנונגען אויף הערבערט סעמועל

בערלין, 31. אויגוסט. (ספ. צום „לארז. טאגעבל.") אין „בערלינער טאגעבלאט" איז אפגעדרוקט געווארען אן ארטיקעל פון אן אראבישער קוועלע וועגען די לעצטע געשעהענישען אין ארץ-ישראל. דער ארטיקעל ווערט פערענדיגט מיט פאלגענדע כאראקטעריסטישע ווערטער:

„די טרויעריגע טעג וועלען האפענטליך שנעל אדורכגעהן און אין דער צוקונפט מעהר זיך נישט ווידערהאלען, שוין צוליב דעם גרונד, וואס דער „קוימענדיגען מאן" — סער הערבערט סעמועל, וועלכער ווערט פערעהרט סיי דורך די אראבער, סיי דורך די יודען, וועט געוויס פערשטעהען איינצואורדנען די איינגעוואנדערטע יודען אהן צו בע'עולה'ן די ערביי די אראבער.

יודיש-אראבישע פערשטענדיגונג?

ירושלים, 30 אויג. (ספ.) געוויסע איינפלוס-רייכע אראבישע פאליטיקער האבען ארויסגערוקט א פארשלאג אינטערצונעמען א פרוב פון א יודיש-אראבישער פערשטענדיגונג.

פרעזידענט הובער'ס רעדע

אויף א יוד. פראטעסט-מיטינג אין ניו-יארק

לאנדאן. (ספ.) „רייטער-אגענטור" מעלדעט פון ניו-יארק, אז אויף א גרויסען יודישען מיטינג, וואס איז פארגעקומען אין מעדיסאן סקווער האט פרעזידענט הובער געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט געזאגט: איך בין געאיבערצייגט, אז פון די טראגישע געשעהענישען וואס קומען איצט פאר אין ארץ-ישראל וועט די מאכט און די בעפעלקערונג ארויסציהען א לעהרע, וואס וועט געבען מעהר זיכערהייט אין דער צוקונפט, און דאן וועט פעסט געזיכערט ווערען די ווידער-אויפבוי פון ארץ-ישראל. צום סוף האט הובער אויסגעדריקט זיין מיטגעפיהל אויף דער אדרעס פון אלע געליטענע.

א נאציאנאלע היים, אדער אן אינטערנאציאנאל שעכט-הויז?

שרייט אויס סענאטאר בארא

ניו-יארק, 30 אויג. (ספו) אויף א גרויסען פראטעסט-מיטינג פון די ניו יארקער יודען איז אויפגעטרעטען מיט א רעדע דער סענאטאר בארא, וועלכער האט צווישען אנדערן געזאגט: אז די פעראנטווארטליכקייט פאר די טראגישע געשעהענישען אין ארץ ישראל ליגט זיך שווער אויף'ן געוויסען פון די לאנדינגע. איז ארץ ישראל א נאציאנאלע היים פאר יודען אדער אן אינטערנאציאנאל שעכט-הויז? — האט ער אויסגערופען מיט צארן. די געשעהענישען אין ארץ ישראל זאגען די פרוכטען פון א לאנג-דויערנדער העצע אויף יודען. ענגלאנד האט נישט ערפילט איהרע פליכטען בנוגע דער יודישער נאציאנאלער היים. אינ'ם מיטינג האבען זיך בעטייליגט 25 טויזענד מאן.

בעת די רעדעס האבען פיל מענשען געוויינט.

די אלגעמיינע לאגע אין גאנץ ארץ-ישראל

ביירוט (טעלעגראפיש יטא) פון מאסגעבענדע קוועלען דערוויסען מיר זיך, אז אין חיפה און אין יפו האבען זיך ווידער אנגעהויבען די אונרוהען. די אראבער האבען אטאקירט דעם הויפט-בנין פון דער רעגירונג. די ענגלישע מאטראזען-אפטיילונגען האבען מיט דער הילף פון מאנכס צוטריבען די אראבישע באנדעס, וועלכע האבען געהאט שווערע פערלוסטען. אין חיפה האבען די אראבער געפרובט צו אטאקירען די וויטע יודישע פארשטעט.

ביירוט. (יטא) די אראבער האבען אטאקירט די ספרד'ישע קאלאניע כפר ברוך. די קאלאניע עין זתים (?) איז פערברענט געווארען. די אראבער האבען אנגעהויבען אן אנגריף אויף דער קאלאניע פון פועלי מזרחי „שער אברך (?).

ביירוט. (יטא) אין צוזאמענהאנג מיט די אראבישע אנפאלען אויף מוצא, האט די מיליטערישע מאכט ארעסטירט 70 אראבער.

ביירוט. (יטא) 1500 בעדואינער האבען געצויגען פון באר שבע קיין צפון ארץ-ישראל. ענגלישע מיליטער-אפטיילונגען האבען די בעדואינער פערשטעלט דעם טויער. נאך א קורצען קאמף זענען די בעדואינער צוטריבען געווארען.

ביירוט. (יטא) די לאגע אין טבריה איז ווייטער זעהר בעאונרוהיגענד. די אראבער דראהען, אז זיי וועלען דארט מאכען א פאגראם אזוי ווי אין צפת.

ביירוט. (יטא) פון תל-אביב מעלדעט מען: די ידיעה וועגען 2 דערהרג'עטע און 2 פערוואונדעטע יודען אויפ'ן וועג פון לוד קיין תל-אביב בעשטעטיגט זיך. די צוויי טויטע און די פערוואונדעטע האט מען געברענגט קיין תל-אביב.

ירושלים. (יטא) די אפראוויזאציע לאגע אין שטאט איז זעהר א דראהענדע. אויף דער אלטער שטאט געפינען זיך 2.500 מענשען געענצליך אהן ברוים. פאר די קינדער איז נישטא קיין מילך.

אין דער קאלאניע עין נערות זענען די קאלאניסטען צוגעטרעטען אראפצונעמען די תבואה פון די פעלדער. דער ערשטער טראנספארט תבואה איז שוין ארויסגעשיקט געווארען קיין ירושלים.

ירושלים, 31. אויגוסט. (יטא) קיין ירושלים איז אנגעקומען א דעלעגאט פון חיפה נאך דרינגענדער הילף.

געפאלענע על קדוש השם

ירושלים. (טעלעגראפיש יט"א) אין חברון זענען 3 טויזענד יודען געבליבען אהן ברויט און אהן וואסער.

פון די פערוואונדעטע אין חברון, וועלכע געפינען זיך אין די שפיטאלען פון ירושלים זענען געשטארבען פאלגענדע יודען: אלתר זלקי, אריה דוב היבל, אליהו אבושדוד, ישראל קאפלאן, יעקב וואסערמאן, שלמה אנעאל פון סלאנים, שמעון בן דוב פון פערסיען.

פון די פערוואונדעטע אין ירושלים זענען געשטארבען: בן שמעון, לייב יעקב וואלמאן און איין אונבעקאנטער.

אין תל-אביב איז געשטארבען שררי אדער שערי. אי זבאר טוביה איז געשטארבען אברהם יעקב.

די שווייצארישע פרעסע-שטימען

גענף. (יטא) די שווייצארישע פרעסע שענקט זעהר א גרויסע אויפמערקזאמקייט די געשעהענישען אין ארץ-ישראל און ברענגט אויספיהרליכע בעריכטען וועגען דער לאגע, על-פי-רוב די ידיעות פון י.ט.א., האבאס און יונייטעד-פרעס.

די „נייע צוריכער צייטונג" בעמאנט אז עס איז מוראדיג און טראגיש, וואס די געשעהענישען קומען פאר איצט גלייך נאכדעם ציוניסטישן קאנגרעס און די גרינדונג פון דער „דזשויש איידזשעןסי". עס איז שווער צו זאגען אויף וויפיל די רעדעס אויפ'ן קאנגרעס און בעת דער קאנסטיטואירונג פון דער „איידזשענסי" האבען משפיע געווען לרעה אויף דער אראבישער שטימונג. די סבות פון קאנפליקט זענען אבער בכל אופן טיפער. די שוועריגקייט צו ברענגען די יודען און די אראבער צו א הסכם ליגט אין די היסטארישע פערהעלטנישען, וועלכע מען וועט דארפען אין דער צוקונפט שענקען גרעסערע אויפמערקזאמקייט. אויב מען וויל, אז די יודישע קאלאניזאציע זאל נישט זיין קיין מקור פאר נייע סכנות. די ענערגיע פון דער בריטישער מאנדאט-מאכט וועט זיכער אין א קורצער צייט אונטערדריקען די איצטיגע אונרוהען, וואס דראהען אניצונעמען די פארם פון אן'אראבישען אויפשטאנד. מיט די ארץ-ישראל-אראַבער וועט עס זיין ווענגער שווער, ווי מיט די, מיט וועלכע עס האבען צו קעמפען די פראנצויזען אין סיריען. דאס פאליטישע פראבלעם אבער, וואס שטעקט הינטער דעם, לאזט זיך נישט לעזען דורך פאליציי-געוואלד. פאר די אין צייריך זיך נייקאנסטיטואירטע יודישע אינסטאנצען שטעהען נישט קיין ווייניגער דרינגענדע און שווערע אויפגאבען ווי פאר די בריטישע מאכט-האבער, פאר וועלכע ארץ-ישראל איז קודם כל וויכטיג פון סטראטעגישע טעמים.

דער סאציאליסטישער גענפער ארגאן „לע טראוואל" גרייפט שארף אן דעם ציוניזם. די צייטונג האלט, אז די אראַבער זענען גערעכט מיט זייער טענה, דאס די יודען האבען נישט וואס צו זוכען אין א לאנד, וועלכעס זיי האבען מיט 19 יאהרהונדערט צוריק פערלאזען. דער ציוניזם, וועלכער איז עקאנאמיש אונבעגרינדעט, האט קיין שום זין נישט און די יודישע מיליארדערען וואלטען געקאנט בעסער פערווענדען זייער געלד.

די אפקלאנגען פון די ארץ-ישראל-געשעהענישען

אין דער פרעסע פון דער גאנצער וועלט

לאנדאנער צייטונג פאדערט, אז ענגלאנד זאל רעזיגנירען פון מאנדאט. — פערביטערונג פון ענגלישע יודען צוליב דער האלטונג פון סאציאליסטישען „דיילי העראלד".

„דיילי מייל" פאדערט, אז ענגלאנד זאל זיך אפזאגען פון מאנדאט

„דיילי מייל" פאדערט פון דער ענגלישער רעגירונג צו לייגען דעם מאנדאט און איהם אפגעבען צו דער דוספאזיציע פון פעלקער-בונד.

„דיילי קראניקל" פאדערט אויף די רעגירונג קאטעגאריש צו פערשטארקען די מאכט אין ארץ ישראל.

„דיילי ניוס" פאדערט צו א פערשטענדיגונג מיט איבן סאיד, וועלכער האט א געוואלדיגען איינפלוס אויף דער אראבישער פאלטיק. די פערשטענדיגונג מיט איבן סאוד וואלט זיך געקאנט שטיצען דערויף, אז ענגלאנד זאל פערקלענערן איהר אויפגאבע אין די אראבישע לענדער.

די יודישע קרייזן זענען זעהר שמערצליך געטראפען געווארען מיט דער שטעלונג פון סאציאליסטישען ארגאן „דיילי העראלד". די דאזיגע צייטונג ברענגט מעהר ידיעות פון אראבישע קוועלען, ווי די, וואס שטאמען פון יודישע קוועלען.

„די טרויעריגע געשעהענישען אין פאלעסטינא רופען ארויס אין דער גאנצער ציוויליזירטער וועלט א טיפע אויפרעגונג, צו וועלכער עס קומט נאך צו א לעבהאפטע בעאונרוהיגונג פאר דער צוקונפט. מען דארף ווינשען א גיכע ווידער אויפשטעלונג פון רוהע און ארדנונג, א סוף צו די שחיטות, וועלכע רעגען נאך מעהר אויף די ראסען שנאה. עס איז מערקווירדיג און אבסעל אונערווארטעט, אז אונזערע קאמוניסטען שטעלען איינצושטעלען זיך פאר „די אראבישע מאניפעסטאנטען און רעוואלטירטע". „די ענגלישע מאכט, זאגען זיי וויל בעהאלטען, אז דער איצטיגער אן ביישטאנד איז פערבונדען מיט דער שטרעבונג פון די אראבער צו זעלבסטשטענדיגקייט". די דאזיגע בעהויפטונג בעווייזט, אז דער 3. אינטערנאציאנאל ווענדט פאר זיין שטענדיגע פאליטיק געגען די מערב-אייראפעאישע מלוכות און געגען די מאנדאטען פון פעלקער-בונד, די סאציאליסטען אבער שווייגען.

אויפ'ן ציוניסטישען קאנגרעס האט לעאן בלום דא נישט לאנג ארויסגעזאגט א לעבהאפטען ענטוזיאזם פאר דער יודישער היים אין פאלעסטינא. היינטיגע געשעהענישען וועלען מסתמא זאגען בלום'ען א סך ביטערע מחשבות. דאס פראבלעם, וואס עס שטעלען די געשעהענישען אין פאלעסטינא איז זעהר א דעליקאטעס. עס איז שווער דורכצופיהרען צוויי נאציאנען, ווי רוהרענד עס זאלען נישט זיין די עראינערונגען פון אמאל... דער שלום צווישען פעלקער איז נאך ווייט. און די חכמה בעשטעהט אין נישט ארייננלאזען זיך אין בויען לופטשלעסער, ווארום אנדערש קאן מען זיין געצוואונגען צו טון א סך ווענינער פריידליכע זאכען...

וואס זאגט דער פאריזער „טאן"?

פאריז. — די פראנצויזישע פרעסע גיט אפ א גרויסען ארט די געשעהענישען אין פאלעסטינא, דרוקענדיג געגויע, אויספיהרליכע בעריכטען. אבער קיין שטעלונג נעמט די פראנצויזישע פרעסע נישט אן און ווייזט נויט ארויס איהרע סימפאטיעס.

אין „טאן" האט זיך בעוויזען דער ערשטער ארטיקעל וועגען די געשעהענישען. ער איז אבער געווידמעט הויפטזעכליך א פאלעמיק מיט די סאציאליסטען און קאמוניסטען.

די הייליגע שטאט חברון

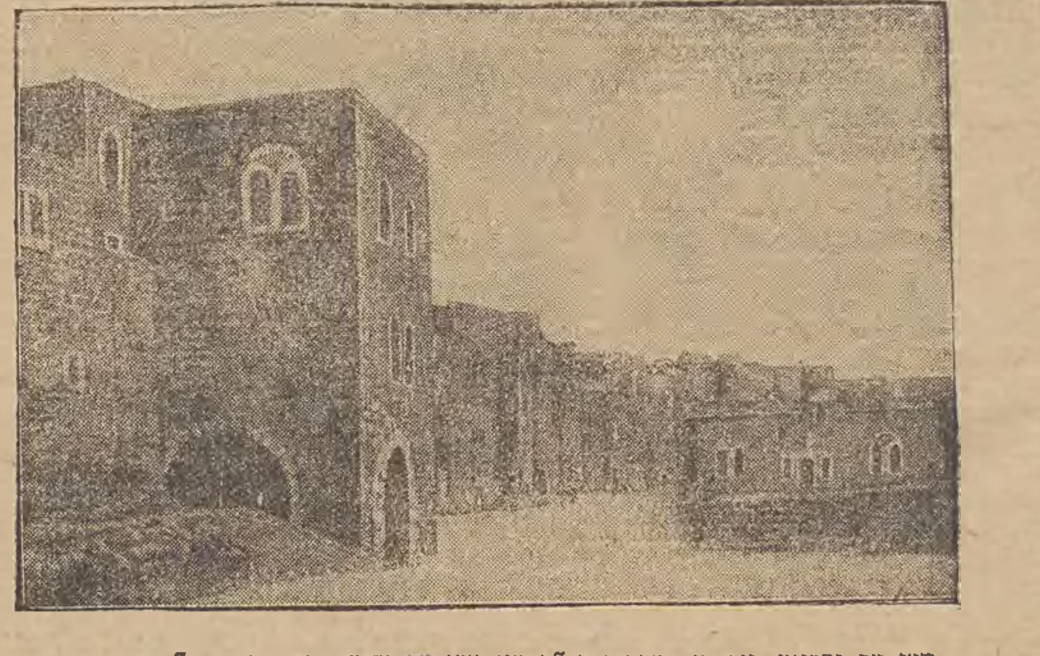

דאו עס געפינט זיך די מערת-המכפלה און וואו עס זענען אומגעקומען על קידוש השם די רבנים און די תלמידים פון דער דארטיגער „סלאבאדקער" ישיבה.

לאדזער טאגעבלאט

ד"ר רעדאקטאר נעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אווענד.

נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: "Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16

טעלעפאנען: רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 47.

וואס וועט איצט טון ענגלאנד?

די בלוטיגע געשעהענישען אין ארץ ישראל האבען א גרויסען היסטארישען בעדייט. ס'קען קיין שום ספק נישט זיין אז די אראבישע פראוואקאציע האט געהאט הינטער זיך צוויי דירעקטע סבות: ראשית דער איבערגאנג פון דער ענגלישער רעגירונג צו דער ארבייטער-פארטיי און שנית די שאפונג פון דער פערברייטערטער יודישער אגענצי. פונקט ווי אין יאהר 1921, נאך סאן-רעמא, האבען די אראבער דעמאנסטרירט זייער כוח מיט א יודישער בלוט-באד, אזוי אויך איצט, אין א ווייטיגען היסטארישען מאמענט, האבען די אראבער געפונען פאר נויטיג צו לאזען הערען וועגען זיך.

דער צוועק פון די אראבער איז געווען אפשרעקען פון איין זייט די נייע ענגלישע מאכטהאבערס — צווישען וועלכע ס'געפינען זיך א סך סימפאטיקער פון ציוניזם, — פון געבען יודען צו גרויסע הנחות אין ארץ ישראל, און פון אנדערן זייט אפשרעקען די יודישע נאטאבלען, — צווישען וועלכע ס'געפינען זיך גרויסע בעלי-השפעה — פון אנגאזשירען זיך אפילו אין דער ציוניסטישער בעוועגונג.

און אט דערפאר טאקי איז דער בעדייט פון די געשעהענישען זייער גרויס.

מיר דארפען גלויבען און האפען, אז דעם גרויסבריטאנישען מיליטער וועט זיך סוף כל סוף איינגעבען איינצולעשען די שרעקליכע שרפה אין ארץ ישראל; א שרפה, וואס שטעלט אין סכנה די ענגלישע אינטערעסען גופא. אבער וואס וועט זיין ווייטער?

דאס אלוועלטליכע נאציאנאלע יודענטום שטעהט מיט אומגעהויערען אינטערעס און ווארט אויף דער תשובה. וואס די ענגלישע דעמאקראטישע ארבייטער-רעגירונג וועט געבען אויף דער פראגע, וואס איז דורך די אראבער איצט אזוי שארף געשטעלט געווארען.

די היפאקריטישע קאנסערוואטארען האבען אין יאהר 1921 זיך אויסגעדרעהט פון א דירעקטער תשובה, זיי האבען זיך בעגנוגענט מיט א נייער אויסטייטשונג פון דער באלפור-דעקלאראציע, וואס האט פערשמעלערט די יודישע רעכט און בוי-מעגליכקייטען אין לאנד. אויף וועלכען וועג וועט געהן מאקדאנאלד'ס רעגירונג?

דער אמת איז דאך, אז ביי אלע אויסטייטשונגען האט ענגלאנד גענומען אויף זיך א גרויסע אחריות מיט דער דעקלאראציע, זי האט זיך טאקי בעווארענט אז זי וועט דערלויבען בויען די נאציאנאלע היים, נאר אויף וויפיל ס'וועט נים שטערען די אינטערעסען פון דער היימישער בעפעלקערונג; אבער דער לעבען בעווייזט דאך, אז ס'איז נים אזא גרינגע אויפגאבע און טאקע דער כותל המערבי יוכיח!

דוכט זיך, די אראבער בויען אויף זייער פלאץ און יודען ראוועווען אויף זייער פלאץ, און פונדעסטוועגען מיינט יעדער צד, אז דער אנדערער איז אהם א דארן אין אויג.

וואו איז די זיכערקייט, אז שפעטער וועט א יודישע קאלאניע נישט אויסזעהן ווי א שטער פאר א שכנות'ען אראבישען דארף?

וואס וועט דערויף ענטפערן די ענגלישע דעמאקראטישע רעגירונג?

ענגלאנד, און נאך איהר דער פעלקער-בונד, האט עפענטליך-רעכטליך סאנקציאנירט די יודישע פרעטענזיעס אויף ארץ ישראל און דורכדעם געשאפען דעם פאקט פון א נאציאנאלער היים. און דאך דער יודישער ישוב נים קיין אינוואזיע, נים קיין אוזורפאציע, נאר אנ'אקט פון יורידישער גערעכטיגקייט. ווי אזוי וועט מען דעם דאזיגן אקט פערווירקליכען אויפ'ן דעמאקראטישען, יושר'דיגען וועג?

אינם איצטיגען היסטארישען מאמענט, ווען פון איין זייט שטעהט אלס תובע נים א ציוניסטישע פארטיי, נאר דער גאנצער נאציאנאלער יודענטום, און פון דער אנדערער זייט ליגט דער גורל פון דער פראגע אין די הענט פון די ענגלישע דעמאקראטישע ארבייטער, איז אומגעהויער וויכטיג דער שריט, וואס ענגלאנד וועט פארנעמען ביי דער געשאפענער לאגע.

דאס נאציאנאלע יודענטום, האלטענדיג אין האנט אונזערע היסטארישע רעכט און דעם אפיציעלען דאקומענט פון סאן-רעמא, וויל נים ארויסשטויסען די אראבער, פערטרייבען דאס לאנד, אנרוהרען אפילו אויף א האאר זייערע אינטערעסען, נאר בלויז שאפען א געזיכערטע היים פאר יודען און דורך דער דאזיגער קלוגער קולטור-עלעמענט ברענגען א שפע פון ברכה אין דעם גאנצען לאנד. די אראבער ענטפערן אונז דערויף מיט בלוט.

שוין-זשע וועט ענגלאנד נים געפינען גענוג כח, ארויסצוזעצען די רעאליזירונג פון איהר דעקלאראציע, וואס איהר יושר'דיגקייט איז סאנקציאנירט און גאראנטירט דורך דער גאנצער וועלט.

שוין-זשע וועט די ענגלישע דעמאקראטישע רעגירונג נאכגעבען דעם צעבושעוועטען פסיכאז פון'ם ווילדען מזרח-פאלק און זיך צוריקציהען פון איהר שעהנער קולטור-טרעגערישער מיסיע, אין וועלכע יודען זענען פאר איהר אזעלכע פאסיגע מיטארבייטער?

ס'איז היינט א ווענדע-פונקט אין דער געשיכטע פון ארץ ישראל, און מיר טארען דערביי נישט בלייבען קיין שטומע צוקוקערס.

מיר מוזען פערשטיקען און זיך דעם וועהטאג איבער די אקארשט געפאלענע יודישע קרבנות, מיר מוזען מיט אלע כחות איינהאלטען אונזערע עקסטרעמע עלעמענטען, וואס פערלירען ביים אנזעהן פון בלוט דעם קאנטראל איבער זייערע פאדערונגען און מעשים. מיר דארפען וויסען, אז אויך מיר, פונקט ווי ענגלאנד, טראגען אויף זיך א היסטארישע אחריות פאר דער פערווירקליכונג פון'ם שעהנעם געדאנק, ווייל מיר, דאס נאציאנאלע יודענטום, זענען דער קאנטראהענט פון ענגלאנד און מיר מוזען זיין שואלים כהוגן, אויב מיר ווילען האבען א תשובה כהלכה...

אונזערע לעגאלע פארשטעהערס, וואס אונטערהאנדלען איצט מיט דער ענגלישער מאכט וועגען די ווייטערדיגע שריט מוזען בעקומען פון אונז דערמוטיגונג דורך רעאלע און ווירדיגע פאדערונגען, וואס שטעהען אין איינקלאנג מיט'ן גאנצען קאמפלעקס פראבלעמען, אויף וועלכע ס'איז געבויט די בעוועגונג פאר דער נאציאנאלער היים.

פ. כ.

די גאנצע יודישע וועלט אונטער'ן רושם פון די ארץ-ישראל-געשעהענישען

שלום שווארצבארד וועגען ארץ-ישראל

מיר טארען זיך נישט פערלאזען אויפ'ן יושר פון אונזערע שונאים.

שלום שווארצבארד האט אונז צוגעשיקט פאלגענדע פאר ווערטער וועגען דעם גרויסען פאלקס-אומגליק:

אין דער צייט, ווען יודען דיסקוטירען און פערוואגען זיך אין שעהנע חלומות, ארגאניזירען זיך אונזערע שונאים און אטאקירען אונז מיט א אויסגערעכענטען סיסטעם.

איז דאן שוין נישט צייט, אז נאך אזוי פיל בלוטיגע ערפאהרונגען זאלען מיר אליין זיך ענדליך נעמען צו פערטיידיגען זיך און מעהר זיך נישט פערלאזען אויפ'ן יושר און גוטען ווילען פון אונזערע שונאים.

די פערברעכערישע האנדלונג און די פעראנטווארטליכקייט פון דער ענגלישער רעגירונג פאר די פאגראמען אין ארץ ישראל אין יאהר 1920, בעת מען האט ענטוואפענט די יודען און זיי געלאזט אהן הילף — חזר'ן זיך איצט נאך אמאל איבער.

דאס איז ווידער אמאל א בעווייז, אז יודען דארפען נישט און טארען זיך מעהר נישט שטיצען אויף דעם יושר פון אונזערע שונאים.

דאס בלוט פון די מערטירער איז שטענדיג געווען דער בוימאייל פון לויכטיגע אידעאלען. אונזער לאנגען דערנער-וועג האבען מיר איבערגעטראגען נאר א דאנק אונזער מערטירערטום.

די יודישע געשיכטע ווערט רייכער מיט א בלוטיג בלאט, אבער נאכמעהר מיט א פעסטערן און שטארקערען מוטיגערען גלויבען אויף א בעסערער און שעהנערער און פרייערער צוקונפט.

שלום שווארצבארד

צי האט די ענגלישע מאכט דאס רעכט צו ענטוואפענען די יוד. זעלבסט-שוץ?

גרוזענבערג זאגט: ניין!

דער בעריהמטער יוד. אדוואקאט וועגען דער לאגע אין א"י.

א. א. גרוזענבערג, דער מיטגליד פון אדמיניסטראטיווען קאמיטעט ביי דער יודישער אגענצי, האט וועגען די געשעהענישען אין ארץ ישראל ערקלערט פאלגענדעס:

ס'קען נישט זיין קיין ספק, אז די פאלעסטינער שחיטות זענען נים קיין אומרוהען, געווענדעט געגען יודען, נאר קודם כל אנ'אויפשטאנד געגען דער ממשלה פון די ענגלענדער. אויב די צאהל יודישע קרבנות איז גרויס, איז דאס נאר צוליב דעם, וואס זיי זענען די שוואכערע, און די אראבער קוקען אויף זיי, ווי אויף בעזונדערע ליבלינגען פון די ענגלענדער, און פון דער אנדערער זייט ווערען די אראבער נאך מעהר אויפגערייצט דורך די שטאלציע פרובען פון די יודען, זיך אליין צו בעשיצען, ארויסצושטעלען כח אנטקעגען געוואלט.

צום אומגליק איז אבער די יודישע זעלבסטשוץ קליין אין צאהל און שוואך צוליב דער נישט גענוגענדער בעוואפנונג. און דא האט נאך די ענגלישע מאכט געפונען פאר נויטיג צו ענטוואפענען די יודען, אבער פארוואס נישט די אראבער? פשוט צוליב דעם, וואס דאס איז פיל שוועהרער.

— איך וויל אפען זאגען מיין מיינונג: אויב אפילו דער יודישער זעלבסטשוץ איז שוואך, האלט איך זיך דאך נישט ביי דער מיינונג פון די יעניגע, וועלכע בעשולדיגען איהר טיילוויז אין דעם, וואס אין ארץ ישראל קומט פאר. דאס איז דאך אנ'עלעמענטארער און סאציאלער אמת. אז נים נאר איינצעלנע בירגער האבען אין בעצוהונג איינער צום אנדערען דאס רעכט אויפ'ן נויטווענדיגען זעלבסטשוץ, נאר אויך גאנצע פעלקער האבען דאס זעלבע רעכט בנוגע פערברעכערישע רעגירונגען און גאנצע נאציעס, בעת אנ'אנדער בעהאנדעלט זיי, ווי מען בעהאנדעלט שאף אויף צום שעכטען. מען פרעגט, צו וואס דארף מען האבען זעלבסטשוץ, בעת מען קען שוין פאראויס זיכער זיין אין איהר מפלה? דאס איז אבער א טעות. עס זענען פאראהן מאמענטען, בעת נים פערגעסען זיך, — היינט נים פערגעסען די מענשליכע ווירדע. איז דען נים געווען קיין ענגלענדער יענער גרויסער קונסטלער-דענקער, וועלכער האט געזאגט: „דער פחדן שטארבט הונדערטער מאל, דער דרייסטער — נאר איין מאל“. פון דעם שטאנדפונקט איז די ענטוואפנונג פון יודען מצד דער ענגלישער מאכט — זעהר א שווערע זינד. נישט ווייניגער שווער, ווי די אבסאלוטע אפוועזענהייט פון א מיליטערישען גארניזאן אין א גאנצער לאנד, וואס ענגלאנד האט איבערגענומען אויף זיך דעם מאנדאט איהר צו רעגירען. דא האבען די ענגלענדער געהאלטען פון זייער פאר-מלחמה'דיגען כלל: דער ענגלישער פלאג איז שוין א גענוגענדער כוח. קיינער וועט זיך נישט דרייסטען צו שטעלען געגען איהם. ווי בעוואוסט, קומט ביי די ענגלענדער פאר זייער פאמעליך אנ'ענדערונג אין דער וועלט-אנשויאונג: קיין זאך האט איהם נישט ארויסגעבראכט פון זיין אלטען שטאנדפונקט.

— די נאהענטסטע אויפגאבען באלען זיך מיר אויף אזא אופן: ענגלאנד'ס פרעסטיזש קאן נישט פערבייגעהן אהן א שטראף דעם פערברעכען, וואס דער פאנאטישער המון איז בעגאנגען. דאס דערלאזען, וואלט געהייסען אינגאנצען ארונטערווארפען דעם אייגענעם פרעסטיזש. די יודען — נישט נאר זיי קענען, נאר זיי מוזען שאפען זעלבסטשוץ-מחנות און זיך שטארק בעוואפענען. ווייל מיר לעבען אין א שרעקליכער צייט, בעת וועלכער עס ווערט נישט מקוים די נביאות וועגען דעם, אז די שווערדן וועלען פערוואנדעלט ווערען אין אקער-אייזענס אבער עס קומט פאר פונקט דער היפך: די אקער-אייזענס ווערן איבערגעשמידט אין שווערדען. פונדעסטוועגען אבער וועט דער מיליטערישער כח פון די יודען נישט שטערען זייערע פיהרער צו פערשטעהן און אפשאצען, ווי געהעריג איז, די רעכט פון די אראבער. ביי א גוטען ווילען קאן מען, אויב דאס איז אפילו שוועהר, זיך עהרליך פונאנדערטיילען.

דוד איינהארן וועגען די געשעהענישען אין ארץ-ישראל

אין א געשפרעך מיט א פאריזער יוד. זשורנאליסט האט דער יודישער דיכטער זיך ארויסגעזאגט וועגען דעם גרויסען אומגליק וואס האט אזוי שווער געטראפען דאס גאנצע יודישע פאלק.

— איך גלויב, אז יעדער אנפאל אויף יודישען לעבען און יודישען גוט ערשיטערט גענוי אזוי שטארק, ווי דער איצטיגער פאגראם אין פאלעסטינא. די רעליגיעזע סענטימענטען און בעצוג צום כותל מערבי?.. זיי עקזיסטירען פאר מיר נישט. פאר מיר איז גאנץ גלייך, צוליב וואס פאר א סיבה עס ווערט פערגאסען אונשולדיג מענשליך בלוט. איז דאס צוליב רעליגיעזען פאנאטיזם, שאוויניסטישען האס, אימפעריאליסטישער פאליטיק, אדער אנדערע אינטערעסען אומשטענדען איז דאס פערניכטען פון א מענשענס לעבען א פערברעכען וואס האט נישט קיין ענטשולדיגונג און פאדערט זיין שטראף...

— ווי בעציהט איהר זיך אלס בונדיסט צו די געשעהענישען?

— אנטקעגען די דאזיגע בלוטיגע געשעהענישען אין פאלעסטינא איז נישטא קיין בונדיזם, אדער נישט-בונדיזם. מיין בעציהונג צום ציוניזם האט זיך דערפאר גארנישט געענדערט. עס ווערען נישט געמאכט קיין פארטיי חשבונות ווען עס פאלען אונשולדיגע קרבנות און עס גיסט זיך אונשולדיג בלוט. מיין געגנערשאפט צום ציוניזם האט קיינמאל נישט געברויכט אזעלכע ארגומענטען און איך וואונש זיי נישט. די יודען פון פאלעסטינא און זייערע ליידן זענען מיר פונקט אזוי נאהענט ווי די יודען פון אלע לענדער און זייערע ליידן.

מיין פראטעסט געגען די אראבישע מערדער איז נאך אפשר שטארקער, ווי ביי אנדערע נאציאנאליסטען, ווייל איך פיהל דאס נישט נאר אלס איד, נאר אויך אלס מענש.

— ווי זענען, לויט אייער מיינונג, די קונפטיגע פערספעקטיווען פון יודישען ארבייטער-קלאס אין פאלעסטינא?

— איך מיין, אז די איצטיגע געשעהענישען וועלען אויף א האר נים ענדערן די לאגע אין ארץ-ישראל. זיי ווארפען נאר א בלוטארטיגען שיין אויף דער גאנצער טראגעדיע וועלכע שפילט זיך דארט אב בכלל. די אראבער וועלען בלייבען אראבער. די ענגלישע מאנדאטען מאכט וועט בלייבען די זעלבע אימפעריאליסטישע מאנדאטען מאכט ווי אלע אנדערע גלייכען, אהן סענטימענטען, אהן מאראל, אהן געוויסען. דאס טראכט בלויז פון איהרע אינטערעסען און הערשט מיט דער אלטער רוימישער מעטאדע: „צוטייל און רעגיר“.

און די יודען? זיי געפינען זיך צווישען זיי ביידען.

און דא ליגט די גאנצע טראגיק פון דער לאגע.

און די ארבייטער? פאר זיי בלייבט צו פיהרען א קאמף ווי פאר אלע סאציאליסטען אין דער גאנצער וועלט, געגען נאציאנאלען האס, פאנאטיזם, אימפעריאליסטישע הערשאפט און פאר'ן סאציאליזם.

—0—

לארד באלפור'ס בריף צו פראפ. חיים ווייצמאן

ער זאגט, אז די פערפליכטונגען פון זיין דעקלאראציע וועלען רעאליזירט ווערען.

לאנדאן. (יטא) ד"ר ווייצמאן האט בעקומען פאלגענדען בריף פון לארד באלפור:

די געשעהענישען אין ארץ-ישראל ערוועקען אין מיר געפיהלען פון שטארקער אויפרעגונג, זיי קאנען אבער נישט ענדערן מיין פולען צוטרוי צו אייער פאליטיק אין ארץ-ישראל.

די בריטישע אימפעריע און אלע מלוכות, מיט וועלכע זי איז ענג פערבונדען, האבען פייערליך דעקלארירט, צו פערוואנדלען ארץ-ישראל אין א נאציאנאלער היים און ענגלאנד האט בעקומען דעם מאנדאט צו ערפילען די דאזיגע התחייבות. איך בעט מיר צו גלויבען, אז עס איז נישטא קיין שום גרונד מורא צו האבען, אז די דאזיגע פערפליכטונג זאל נישט רעאליזירט ווערען.

אייער אונטערגעבענער באלפור.

לארד ארטור באלפור

ענגלישער רעגירונג האלט זיך ווייטער ביי דער באלפור-דעקלאראציע

וויען. (ספּ.) פון לאנדאן מעלדעט מען, אז דער קאלאניען-מיניסטער לארד פאספילד האט ערקלערט חיים ווייצמאנ'ען אין נאמען פון דער ענגלישער רעגירונג, אז די רעגירונג וועט אפרופען די בעאמטע אין ארץ-ישראל, וועלכע האבען זיך געהאלטען פאסיוו בעת די אראבישע אנפאלען. די רעגירונג וועט אויך געבען ענטשעדיגונג די יודישע קאלאניסטען. דער מיניסטער האט ווייטער ערקלערט, אז די רעגירונג האלט זיך ווייטער ביי דער באלפור-דעקלאראציע, און אז די יודישע קאלאניזאציע וועט ווייטער ווערען אונטערגעשטיצט נאך אין א גרעסערען מאסשטאב, ווי ביז איצט.

—0—

די בלוטיגע מלחמה איז דער אמעריקאנער טעקסטיל-אינדוסטריע

גאנץ אמעריקא קאכט איצט מיט'ן שטרייק פון די טעקסטיל-ארבייטער.—סבות פון'ם פערביטערטען קאמף.—די ארבייטער ווערן שפּיאנירט און טעראריזירט

אין די דרום-פראווינצען פון די פעראייניגטע שטאטען פון צפון-אמעריקא קומען איצט פאר גרויסע שטרייקען פון טעקסטיל-ארבייטער. די ארבייטער שטעהען דארט אין א פערביטערטען קאמף. זיי האבען קעגען זיך סיי די גוט-ארגאניזירטע אונטערנעמער, סיי די רעגירונגס-מאכט. דער קאמף פון די טעקסטיל-ארבייטער האט געמאכט א שטארקען איינדרוק אין לאנד. די צייטונגען שרייבען אפילו, אז ס'האט זיך אנגעהויבען א נייער קאפיטעל אין דער געשיכטע פון דער ארבייטער-בעוועגונג אין אמעריקא.

די וויכטיגסטע צענטערן פון די טעקסטיל-שטרייקען זענען אין די דריי שטאטען: טענעסי, צפון-קאראליינא און דרום קאראליינא. די שטעטלעך, וואו די גרעסטע שטרייקען זענען פארגעקומען און קומען נאך טיילווייז פאר, זענען: עליזאבעטאן, מעמפיס, גאסטאניא מעריאן און גרינוויל. די פערביטערטסטע שטרייקען זענען געווען אין עליזאבעטאן און גאסטאניא און אין ווערשאולס. דארטען האבען די שטרייקען אויסגעזעהן ווי אמת'ע מלחמות. די שטעטלעך זענען געווען פערפלייצט מיט מיליטער. אין אווענט האט מען נישט געטארט ארויסגעהן פון די הייזער, אזוי ווי אין מלחמה צייט. אויסער דעם מיליטער האבען דארט געבושעוועט די געדונגענע באנדעס וואס די טעקסטיל-מאגנאטען האבען אנגעשטעלט. מען האט די שטרייקער טעראריזירט און פערפאלגט אויף שריט און טריט; מען האט די פיהרער פון דעם שטרייק ארויסגעווארפען פון זייערע היימען. און די געוועלבער וואס געהערן צו די טעקסטיל-פאבריקאנטען, האט מען זיך ענטזאגט צו פערקויפען עסנווארג און אנדערע נויטיגע זאכען פאר די אקטיווע שטרייקער. טאמער איז דאס אלץ געווען ווייניג, האט די בורזשואזיע און די שטרייק-געגנערן ארגאניזירט אייגענע באנדעס, וועלכע אויפגאבע עס איז געווען ארויסצוטרייבען די פעראיינטוער פון די שטעטלעך. אין ווערשאולעם זענען די ארגאניזירטע באנדעס בעפאלען צוויי פונקציאנערן פון דער אמעריקאן פעדעריישאן אוו לייבאר (פערבאנד פון די אמעריקאנער פראפ. פעראיינען) און האבען זיי ארויסגעטריבען פון שטעטעל מיט א ווארנונג, אז אויב זיי וועלען זיך דארטען נאך אמאל בעווייזען, וועט מען זיי ערמארדען. אנ'ענליכע געשיכטע האט פאסירט אין עליזאבעטאן, וואו פערמאסקירטע באנדיטען האבען מיט געוואלד אוועקגעפיהרט 2 פונקציאנערן פון אמעריקאן פעדעריישאן אוו לייבאר, צווישען זיי דעם בעקאנטען טוער עדווארד מעקגרעיידי. די באנדיטען האבען געסטראשעט די ארבייטער-טוער מיט'ן טויט, אויב זיי וועלען וואגען ווידער אמאל קומען קיין עליזאבעטאן.

די שטעטלעך זענען פערפלייצט מיט שפיאנען אז יעדער נייער מענש, וואס קומט אריין אין שטעטעל, מוז דורכגעהן אנ'אינקוויזיציע, ביז ער איבערצייגט די בעאמטע, אז ער איז נים קיין פעראיינטוער און ער האט נישט בדעה צו פיהרען פראפאגאנדע צווישען די ארבייטער אז זיי זאלען ווערען מיטגלידער פון פעראיין. אויב עס איז נאר דא דער קלענסטער חשד, אז דער אריינגעקומענער סימפאטיזירט מיט די שטרייקער, ווערט ער ארויסגעזעצט אויף דעם נאהענטסטען צוג און ווער ארויסגעשיקט פון שטאט.

דער פערצווייפעלטסטער פון אלע שטרייקען קומט פאר אין גאסטאניע. דער שטרייק איז דארט צייטווייליג געבראכען, אבער די ארבייט צו ארגאניזירען די טעקסטיל-ארבייטער ווערט פארטגעזעצט. גאסטאניע קוקט נאך איצט אויך אויס ווי א מיליטערישער לאגער; אפטיילונגען פון סאלדאטען מארשירען ארום איבער די גאסען. שטרייק-פיהרערע און סתם אקטיווע ארבייטער ווערען געשלאגען, גע'תפיסט און פערפאלגט אויף שריט און טריט. אין גאסטאניע זענען פארגעקומען די ווילדסטע איבערפאלען אויף די לאקאלען פון די שטרייקער. די פאליציי און די אגענטען האבען גענומען אלץ צו פראוואצירען א „פוטש“, כדי צו קענען אויפהאלטען דעם קריגס-צושטאנד אין שטעטעל און מארדעווען די שטרייקער. ביי איינעם פון אלע אזעלכע צוזאמענשטויסען זענען דער'הרג'עט געווארען עטליכע מענשען און צווישען זיי אויך דער פאליציי-שעף פון גאסטאניא. די טעקסטיל-מאגנאטען האבען גלייך געווארפען די שולד אויף די שטרייקער און האבען געלאזט ארעסטירען פינפצען פיהרערס פון'ם שטרייק. מען האט געגען די אנגעקלאגטע פערפיהרט א מארד-פראצעס.

צווישען די ארבייטער הערשט א וואונדערבארע איינינגקייט. ארגאניזאטארען פון טעקסטיל-פעראיין רייזען ארום איבער פערשידענע שטעט און שטעטלעך, וואו עס געפינען זיך טעקסטיל-פאבריקען און זיי ארגאניזירען די ארבייטער. אין פערלויף פון די לעצטע פאר וואכען זענען געגרינדעט געווארען פילע נייע אפטיילונגען און עס איז דא א האפנונג, אז דער איצטיגער קאמף וועט אויפוועקען די ארבייטער פון דרום און זיי וועלען זיך ארגאניזירען אין שטארקע פעראיינען.

וואס זענען די סבות פון אט די פערביטערטע קאמפען? די דרום-פראווינצען זענען שטענדיג געווען די אפגעשטאנענסטע. די ארבייטער-בעוועגונג איז דארט געווען אמשוואכסטען.

די טעקסטיל-שטרייקען זענען א רעזולטאט פון דער רעוואלוציע, וואס האט זיך אנגעהויבען אין די אמעריקאנער דרום-פראווינצען מיט עטליכע יאהר צוריק און וועלכע איז איצט אין רעכטען ברען. די דרום-שטאטען זענען יאהרען לאנג געווען אינדוסטריעל ווייט הינטערשטעליג געגען די אינדוסטריעלע שטאטען פון צפון.

די לעצטע יאהרען האט זיך אנגעהויבען א בעוועגונג צו אינדוסטריאליזירען די דרום-שטאטען. דער חשבון איז געווען א פשוט'ער: לאנד איז ביליג, רויה-

(ענדע זייט 7)

פון ארימען ישיבה-בחור ביז צום גרויסען פילאזאף

צום אנדענקען פון משה מענדעלזאהן, צו זיין 200-סטען געבורטסטאג

(ספעציעל פאר'ן „לאדזער טאגעבלאט“) פון יוסף האלענדער

II.

מענדעלזאהן און פרומעט גוגענהיים.

דאס יאהר 1762 בעדייט א גליקליכער פארמיטאג אין מענדעלזאן'ס פריוואטען לעבען. ער בעקענט זיך מיט פרומעט גוגענהיים פון האמבורג און פאלגענדיגען יאהר האבען זיי בייראע חתונה געהאט. ווי אזוי מענדעלזאן האט זיך מיט איהר בעקענט און צוליב וואס זי איז מרוצה געווארען איינצוגעהן אין א שידוך מיט איהם, דערפון זאלען דערצעהלען די ווייטערע שורות.

דער יונגער פילאזאף פערווייליענדיג אין באד פאן פירמאנט איז זיך דא צוזאמענגעקומען מיט'ן האמבורגער סוחר גוגענהיים, רעדענדיג צווישען זיך, האט גוגענהיים צו מענדעלזאן'ען אט וואס געזאגט: רבי משה! מיר אלע, בעזונדערס מיין טאכטער שעצען אין אייך דעם אמת'דיגען חכם ונבון. איך וואלט גערן אייך גענומען פאר א איידעם. ס'וועט אונז פרעהען אייך אין אונזער הויז צו בעגריסען.

און א צייט ארום איז מענדעלזאן געקומען קיין האמבורג או באותו יום געפיהרט א לענגער שמועס מיט פריילין גוגענהיים. א טאג שפעטער איז ער נאכאמאל געקומען אהינצו געקומען און א פרעג געטון דעם פאטער, וואס זיין טאכטער, וועלכע געפעלט איהם זער גוט, האט אי שייכות מיט זיין בעזוך געזאגט.

„חשוב'ער רבי“ — האט געענטפערט גוגענהיים — „ווילט איהר מאקע וויסען, וואס מיין טאכטער האט געזאגט.

„מסתמא“.

— אלזא, איהר זייט א דענקער, א זשעני, אבער איהר מארט עס איהר למען השם נישט פעראיבעל נעמען: זי האט אנגעגעבען אנצוהערען, אז דערזעהענדיג אייך, איז זי דערשראקען געווארען ווייל איהר —

— איהר מיינט אודאי מיין מיאוס'ען הויקער? — — —

א צעטומעלטער האט גוגענהיים צוגעשאקעלט מיטן קאפ: — „מאקע יא!“

— איך האב תיכף פערשטאנען, אז ב'וועל האבען אזא סוף, נאר נישט קוקענדיג דערויף וויל איך זיך מיט אייער טאכטער געזעגענען.

מענדעלזאן איז ארויף אין דער וואוינונג, גענומען פלאץ נעבען פריילין גוגענהיים און אנגעהויבען שמועסען מיט פערגעלדענע ווערטער. זי איז בשעת דער אונטערהאלטונג געזעסען מיט אראפגעלאזטע אויגען. ענדליך האט זי איהם געפרעגט, צי ער גלויבט, אז דער אויבערשטער מזווג זיווגים.

— געוויס! און צוזאמענהאנג מיט איהר פראגע — האט זיך מענדעלזאן ווייטער צורעדט — וויל איך אייך דערצעהלען וואס ס'האט מיט מיר פאסירט.

די גמרא זאגט: ארבעים יום קודם יצירת הולד, רופט מען אויס אין הימעל בת פלוני לפלוני. אוודאי איך בין געקומען אויף דער וועלט, איז אויך מיין זיווג אויסגערופען געווארען. כ'האב אבער גלייכצייטיג פערנומען, אז ס'איז איהר בעשערט א הויקער. גרויסער אב הרחמים, האב איך זיך באותו רגע ביטער צעוויינט, גיב ליבערשט מיר דעם הויקער או לאז דאס מיידעל זיין מיט ליימען גלייך“.

קוים וואס, מענדעלזאן האט געהאט געענדיגט זיינע רייד, איז פרומעט איהם געפאלען אויפ'ן האלז און הייליגע קושען האבען בע'חתמ'עט דעם קשר של קיימא...

דער פילאזאף.

פילאזאפיע און רעליגיע, די דאזיגע צוויי איינהייטס-פראבלעמען, האבען אויסגעפילט מענדעלזאן'ס הארץ און מוח. ווי האט געגאלטען זיין פסדר'דיגע פארשונג, זיין גאנץ דענקען און טראכטען. אלס פילאזאף קאן ער זיך באין אופן נישט מעסטען מיט'ן אמסטערדאמער ליכט ברוך שפינאזא, די קלארקייט זיכערקייט, דאס פאזיטיווע גאט-בעקענטניש און דער געהייליגטער ענטפלעקונג: „די נאטור זעלבסט איז גאט“, וועלכעס האט שפינאזע דערהויבען איבער אלע פילאזאפען איז ביים דעסויער פילאזאף נישט בנמצא. דערפאר אבער קענען זיך וועניגער פון די פילאזאפען רוהמען צו האבען אין וועלכער ס'איז צייט אזא „פראקטישע“ השפעה אויף דעם גייסטיגען און רעליגיעזען לעבען, ווי מענדעלזאהן האט געהאט אויף זיין צייט.

לאמיר זיך א ווייליע פערטראכטען וועגען מענדעלזאן'ען דעם פילאזאף און זיינע פילאזאפישע שאפונגען. דער ווערט פון די דאזיגע שאפונגען ליגט נישט בלויז אין זייער פסיכאלאגישען, לאגישען און מאטעמאטישען תוך, נאר ער קומט אויך צום אויסדרוק אין דער ווירקונג, וואס זיי האבען ארויסגערופען און אין דער בעגייסטערטער איבערצייגונג, מיט וועלכער מענדעלזאהן האט געוואונען די הערצער פון די לעזער...

זיין בערוהמטקייט און די גייסטיג-אריסטאקראטישע קרייזען גיז ענג פערקניפט מיט דעם ווערק „פעדאן“ אדער „די אונשטערבליכקייט פון דער נשמה“ דער ערפאלג פון דאזיגען ווערק איז פעראייביגט אין הונדערטער אויסגעצייכענטע לויב-קריטיקען, אנגעשריבען פון די בעקאנטעסטע פאכלייט אויפ'ן געביט פון פילאזאפישער לעהרע און אין מחוץ דייטשלאנד. פילע האבען מענדעלזאן'ען אנגערופען: דער „דייטשער פלאטא“.

די בעשולדיגונגען פון די פילאזאפען העגעל און גערווינוס, אז מענדעלזאן איז לפי דעתם געווען א פילאזאפישער דילעטאנט וואס האט אויפ'ן חשבון פון דער „שול-פילאזאפיע“, פערטרעטען די „פילאזאפיע פון לעבען“, גיט דערביי זיך נאך געהאלטען פאר'ן גרעסטען פילאזאף, זענען אומגעגרינדעט און דורכאויס פאלש... קיינמאל און אין ערגעץ נישט האט מענדעלזאן פון זיך אזוינס בעהויפטעט. להיפך.

ער שרייבט וועגען זיך אזוי: „איך האב זיך קיינמאל נישט ארומגעטראגען מיט דער מחשבה צו שאפען א נייעם בנין. וואו איך זעה אנ'אויסגעטרעטענעם וועג, דא זוך איך נישט א נייעם אויסצוטרעטען... גויס קדמונים האבען שוין פעסטגעזעצט די בעדייטונגען פון א ווארט, מא פארוואס זאל איך עס נישט האלטען? זענען זיי דערנאכגעגאנגען וועלכען ס'איז אמת, צי וואס מאכען דעם אנשטעל גלייך דער עין הוואלט מיר פערעמט געוועזען“.

און א הקדמה צו זיינער אנ'ארבייט וועגען עסטעטיק, הייסט עס בפירוש: „נישט כ'האב דעם ווילען און כ'האב אויך נישט די פעהיגקייט א גאנצען לעהר-בנין אויפצובויען. פאר מיר איז גענוג ווען כ'האב בלויז אנגעצייכענט די גרונד-ליניעס פון אזא לעהר-בנין.

זיין צווייט ווערק בעטיטעלט „מארגענשטונדען“, האט איהם נישט געפעלט צום טיפען דענקער, צום הומאניסט אין בעיקר שפיגעלט זיך דערין אפ מענדעלזאן'ס „גאט-גלויבען“. מיט אויסערגעוועהנליכער שארפקייט און אויפ'ן סמך פון גרונדליכע פילאזאפישע רייד דרויז פרובט ער וואלף'ס אנטאלאגישען בעווייז ריכטיג צו שטעלען. די העכסטע סובסטאנץ קאן נישט זיין בעשטימט און איז אויך נישט בעשטימט, ווארים זי ענטהאלט נישט קיין שום ווידערשפרוך, און וואס ס'קאן איהר עקזיסטען, איז דורך איהר אינערע מעגליכקייט נויטווענדיג בעשטימט. אזוי ערנאך איז די העכסטע סובסטאנץ נויטווענדיג פארהאן.

אלעקסאנדער הומבאלד, מענדעלזאן'ס הויז-פריינד, וועלכער האט שוין פריהער געהערט לייענען דאס בוך, איז איצט, לייענענדיג עס פאר זיך, ארויסגעפאלען גין דער הויכגעבויטער שטימונג. ווילהעלם פאן הומבאלד אלעקסאנדער'ס יונגערער ברודער איז פון די „מארגענשטונדען“ אזוי בעגייסטערט געווארען, אז ער אליין האט שפעטער אנגעשריבען א בוך איבער „גאט, פערזעהונג און אונזער אונשטערבליכקייט“.

מענדעלזאן'ס מאראל-פילאזאפיע איז געשריבען אין א העלערער, קלארער מייסטער-שפראך, אין א עלעגאנטער, דעמליכער און שארפזיניגער סטיל, בלייבט א גאלדען בלאט אין דער פילאזאפישער ליטעראטור. קאנט זאגט וועגען מענדעלזאן'ס שפראך, אט די פלאטאנישע ווערטער: „אויב די מוזע פון דער פילאזאפיע וועט אויסזוכען א שפראך, אזוי וועט זי אויסוועהלען די מענדעלזאנ'ישע שפראך.

פערטרעטער פון דער גאנצער וועלט גיבען אפ כבוד א יודישען אינדוסטריעלער.

(בריף פון'ם לייפציגער יריד, ספעציעל פאר'ן „לאדזער טאגעבלאט“)
פון ז. האבער.

אויף'ן לייפציגער יריד, וועלכער האט זיך אנגעהויבען דעם 25. אויגוסט, זענען זיך צונויפגעקומען פערטרעטערס פון די גרעסטע ווירטשאפטליכע אונטערנעהמונגען פון דער גאנצער וועלט, כדי אפצוגעבען כבוד דער יודישער אינדוסטריעלער פיליפ ראזענטאל, וואס בעגעהט איצט דעם פופציג יעהריגען יובילעי, זייט ער האט געגרינדעט זיין פאבריק.

עס זענען אויף דער וועלט פערהאן זעהר וועהניג אונטערנעהמונגען, וואס האבען אזא בעריהמטען נאמען, ווי פיליפ ראזענטאל'ס פארצעלאן-פאבריקען. גיטא קיין איין לאנד, וואס זאל נים בענוצען ראזענטאל'ס פארצעלאנען. נישטא קיין איין מאגנאט אויף דער וועלט, קיין איין רעגירענדער מאנארך, וואס זאל נישט האלטען פאר א כבוד צו האבען ראזענטאל'ס פארצעלאנען אויסארבייטונגען. די גרויסע שיפען פון אלע וועלט עקען שרייבען אין זייערע פראספעקטען, אז דאס עסען ווערט ביי זיי סערווירט אויף ראזענטאל'ס פארצעלאן. ד"ר. עקענער האט דערצעהלט, אז ביים לעצטען שטורם איבער'ן ים, זענען אויפ'ן „צעפעלין“ צעבראכען געווארען הונדערטער ראזענטאלישע טעלערס...

מיט איין ווארט: ראזענטאל'ס פארצעלאן בעדייט אין דער גאנצער וועלט הרחבה, רייכקייט, לוקסוס און פיינער געשמאק.

ווער איז ראזענטאל?

א תשובה דערויף האבען געגעבען די פיל פראמינענטע פערזענליכקייטען פון דער גאנצער וועלט, וואס זענען זיך צונויפגעקומען אויף דער איצטיגער לייפציגער מעסע, וואו ראזענטאל איז ווצע, פרעזידענט, וכד, איהם אבצוגעבען כבוד, דאס האבען אונז דערצעהלט אין זייערע רעדען די בעריהמטע פיהרער פון דער וועלט-ווירטשאפט, דאס דערצעהלט אונז דאס שעהנע בוך, וואס איז נאר וואס ארויסגעקומען אונטער „ראזענטאל און זיין ווערק“.

פיליפ ראזענטאל איז מיט 74 יאהר צוריק געבוירען געווארען אין א קליין דייטש שטעטעל, אין ווערל. די עלטערן זיינע זענען געווען קליינע הענדלערס פון גלאז און פארצעלאן, בלבודרע בעלי בתים, אבער נים קיין רייכע. צום 17 יאהר איז ראזענטאל געגען דעם ווילען פון זיינע עלטערן אוועק קיין אמעריקע, וואו ער האט אסך געליטען. ער האט דארט חמש אויסגעדינט אלע עבודה-זרות. געווען א שיק-יונגעל, געפירט די ווינדע אין א האטעל, געריטען פון דארף צו דארף מיט דער פאסט, ביז ער האט זיך דערשלאגען צו א פאסטען פון א פאקויפער אין א קליינעם וואהרענהויז. דארט האט מען באלד דערקענט זיין קלוגען סוחרישען קאפ און מהאט איהם איבערגעגעבען די פיהרונג פון דער פארצעלאן-אפטיילונג.

ראזענטאל איז אבער בלויז א קורצע צייט געווען אויף דעם פאסטען, ער האט צונויפגעקליבען עטליכע דאלאר און איז אפגעפאהרען צו בעזוכען זיינע עלטערן, וועלכע האבען איהם מעהר נישט געלאזט צוריקפאהרען קיין אמעריקא.

ראזענטאל האט, בכן, אנגעהויבען אליין צו פאברוצירען, זיין ארבייט איז בעשטאנען אין דעם, וואס ער פלעגט קויפען ווייס פארצעלאן און פלעגט עס בעמאלען מיט פערשידענע פערצירונגען — דא האט זיך ארויסגעוויזען זיין געוואלדיגער קונסטלערישער חוש, וועלכער האט איהם בערוהמט געמאכט אין דער גאנצער וועלט. מיט אין איינציגען ארבייטער האט ער אנגעהויבען או אין א יאהר ארום האט ער שוין בעשעפטיגט זעכציג ארבייטער, וועלכע פלעגען ארבייטען טאג און נאכט, כדי פארטיג צו ווערען מיט די בעשטעלונגען.

עטליכע יאהר שפעטער האט ער אנגעהויבען אליין צו מאכען פארצעלאן, לוים זיינע איינפאלען און מאדעלען. ער אליין האט נישט נאר משפיע געווען אויף די מאדעלען פון די גרעסטע קונסטלער, וואס פלעגען ביי איהם ארבייטען, נאר ער איז אויך אליין ארומגעפאהרען פון לאנד צו לאנד אויף אלע פינף וועלט טיילען, האט זיך אויסגעזוכט סוחרים, וועלכע האבען א גוטען קינסטלערישען חוש און האט זיי איבערגעגעבען דעם פערקויף פון זיין פארצעלאן, וואס ער האט פערשטאנען צוצופאסען צום געשמאק פון יעדען לאנד.

בוסלעכוויז האט ער עס אזוי ווייט געבראכט, אז היינט גיז נימא כמעט קיין שטאט אין דער וועלט, וואו עס זאלען נישט זיין זיינע אייגענע פיליעס, אדער לכל הפחות גרויסע פירמען זאלען נים פערקויפען די ראזענטאל-פארצעלאן.

אויף דער איצטיגער לייפציגער מעסע האבען מלוכה'שע פערטרעטער און רעפרעזענטאנטען פון אלע גרעסטע ווירטשאפטליכע אונטערנעמונגען פון דער גאנצער וועלט אפגעגעבען כבוד איינעם פון די גרעסטע ווירטשאפטליכע זשעניען פון צוואנציגסטען יאהרהונדערט, דעם יודישען אינדוסטריעלער פיליפ ראזענטאל.

לונער יודען זיצען 5 מינוט שבעה נאך די קדושים פון ארץ-ישראל.

ביאליסטאק. — דעם 27 ה. ח. איז אין לונע פארגעקומען א טרויער-אסיפה אין אלטען בית מדרש, געווידמעט די געפאלענע קדושים אין ירושלים חברון און די קאלאניעס.

דאס ערשטע ווארט האלט דער וואלפער רב, וועלכער מאכט אנ'אויסגעשריי: יודען! זעצט זיך שבעה! — — —

דער עולם זעצט זיך אויף פינף מינוט שבעה.

אין דער צייט פון די רעדעס האט זיך געהערט א כליפען פון די ווייבער און א שטילער געוויין פון אלט און יונג.

צום סוף איז אנגענומען געווארען א געהעריגע רעזאלוציע.

פון 5 א זייגער פארנאכט זענען אלע געשעפטען געווען געשלאסען.

FARBUKIE OBUWIE
I INNE WYROBY SKÓRZANE
NAJLEPSZEMI KRAJOWEMI FARBAMI
KOLORYT

דער געהיימניספולער דאקטאר

שפאנענדער ראמאן פון דער היינטיגער צייט.

(בעארבייט ספעצ. פאר'ן „לאדזער טאגעבלאט“) פון י. פייערמאן.

(20 טע פארטזעצונג)

און אפשר זאל ער אויפוועקן עמיצען אין שלאס, וואס געפינט זיך אט דארט, נישט ווייט? דאן וואלט ער אלץ גע-מוזט דערצעהלען.

ניין, עס האט נישט קיין זין צו מאכען א טומעל. דער שאפער איז געווען א פערטרויאונגס-מאן פון בלאנדען. דערין איז נישטא קיין ספק. הייסט עס, אז ער האט איהם, ווענק'ן, דערקענט, כאטש ער איז געווען אנגעטאן ווי א שאפער? האט ער איהם באמת דערקענט, אדער צי איז עס בלויז אזא סיסטעם, וואס באשטעהט אין דעם. אז יעדען איינציגען, וועלכער זעהט אויס פערדעכטיג, נעמט מען און מען פערנארט איהם און מען ווארפט איהם אהן בעוואוסטזיין ארויס אונטער דער שטאט? אפשר איז עס בלויז געווען א פשוט'ער רויב-אנפאל, בעת וועלכען מען האט איהם מיט דעם געלד צופעליג אויך צוגענומען דאס נאטיץ-ביכעל? אפשר האט ער, זיצענדיג אויפ'ן געזעס אין אויטאמאביל, זי דמיט'ן פוס אנגעשטויסען אויף א גאז-רעהרעל און עס געעפענט? עס איז דאך נישט געווען קיין גאז דעמאלט, ווען ער האט זיך ארייגעזעצט! אפשר געדענקט ער עס נישט? ניין, עס איז נישט געווען. עס איז געמאכט געווארען זיכערער און איינפאכער. דער שאפער האט אויף זיין זייט געעפענט די גאז-רעהר. נאטירליך, אזוי איז עס געווען!

מיט אזעלכע געדאנקען איז ווענק געגאנגען איבער הינטער-גאסען, און ווי ער וואלט עס האלב-בעוואוסטזיניג געוואלט, איז ער צופוס געגאנגען אין דער ריכטונג פון מינכען. ער האט געשפרייזט מיט פלינקע טריט. פון צייט צו צייט האט ער זיך אבער געמוזט אפשטעלען, כדי איבערצוווארטען די קאפ-שווינדלען און איינהאלטען זיך, ער זאל נישט אנידערפאלען אויף דער ערד אין חלשות.

דאס איז געווען נאך א שפור פון דער גאז-פערגיפטונג. אבער וואס איז דאס געווען פאר א גאז, וועלכער האט אזוי שנעל געווירקט און צום סוף האט ער זיך ארויסגעוויזען פאר נישט שעדליך? מען האט דאך איהם געקאנט פערגיפטען מיט א טויטליכען גאז. דעמאלט וואלט מען דאך זיך בעפרייט פון איהם אויף שטענדיג. פארוואס האט מען איהם בלויז איינגעשלעפערט?

זאל עס זיין די ערשטע ווארנונג?

זיי האבען איצט געהאט אין זייערע הענד זיין נאטיץ-בוך. אפשר בלויז צוליב דעם האבען זיי געמאכט דעם אנפאל? אנ'אנפאל אויף א קליין נאטיץ-ביכעל! וואס האט זיך דערין נאך געפינען? וואס פאר א נעמען... האלענדער'ס נאמען... און אלע איבערלעגונגען און די שפיל-הייזער מיט דעם מאן מיט דער בלאנדער בארד און אין האטעל „פאלאכט“ מיט דעם אלטען פראפעסאר. אלע שפיל-הייזער זענען געווען פערצייכענט. יא, עס איז קלאר, מען האט נאר געוואלט האבען דאס נאטיץ-ביכעל. עס האט זיך זיי איינגעגעבען. דאס נאטיץ-ביכעל איז פערשוואונדען. זיין קליין, ליב נאטיץ-ביכעל וואס איז מיט איהם שטענדיג מיטגעגאנגען!

ער איז געגאנגען וואס אמאל שנעלער. די גאנצע געגענד איז עשלאפען, איינגעהילט אין דער שעהנער דארפישער נאטור. דערנאך איז ער אדורך די שלעפעריגע הינטער-גאסען, וואס האבען אויסגעזעהן, ווי לאנגע, געלע לייטנע פלעקען, וועלכע דערגרייכען אזש די פעלדער הינטער דער שטאט, וואו עס זענען נאך געלעגען קופעס שניי, וואס האבען בלייך געמאכט די פינסטערניש... די קופעס שניי האבען אויסגעזעהען ווי גייסטער, וואס שטעהען אויפ'ן וועג, כדי צו זעהען, ווער עס געהט... דאס אלץ האט ווענק'ן איבערראשט.

אנקומענדיג אבער צו דער טראמוויי-סטאציע האט ער זיך פערוהיגט. באלד האט ער זיך פולשטענדיג אויסגעניכטערט אין צענטער שטאט, וואו ער האט געוואוינט. אינגאנצען אנ'ערשעפטער האט ער זיך געווארפען אויף דעם בעט אין צימער און אנגעטועכץ איז באלד ארייגעפאלען אין טיפען שלאף.

ער האט זיך ערשט אויפגעכאפט אין אוונד.

זיין ערשטער געדאנק איז געווען, אז פון היינט אן געפינט זיך זיין לעבען אין קאן, ווי א סטאוועקע. ער האט דעם דאזיגען געדאנק רוהיג אויפגענומען. עס איז געווען פערשטענדליך. ער האט דאך געקעמפט מיט פערברעכערס. אזא קאמפף-פלאץ געפינט זיך שטענדיג דארט, וואו דאס לעבען גרענעצט זיך מיט'ן טויט. ער האט זיך געפרעגט, צי דאס, מיט וועלכען ער קעמפט איז ווערט דעם קאן. און ער האט זיך געענטפערט אין איין אויגענבליק:

— דא איז נישטא וואס צו בעקלערען זיך. מען האט ארויסגעלאזט מענשען פון א מענאזשעריע, זיין אמט, זיין פליכט, די בערעכטיגונג פון זיין לעבען איז אפצוהיטען די זיכערקייט פון לאנד. קיין שום שרעק נישט פאר קיין מענשען! קיין שום שרעק נישט פאר קיין מענשען-לייב, ווי ער האט זיך קיינמאל נישט געשראקען פאר קיין גייסט פון מענשען!

בלויז איין זאך האט איהם בעאונרוהיגט: צי איז ער דערוואקסען צו האבען אזא געגנער? צי דארפט ער זיך נישט קודם כל גוט ארומפאנצערן זיך, כדי ער זאל נישט פערשווענדען די דרייסטקייט פון זיין לעבען אין אנ'אומזיסטען, פוסטען קאמף? דער געגנער ווייזט אויס צו זיין העכער פון איהם. קודם כל האט ער געארבייט אין דער פינסטערניש.

זענען דען ווענק'ס הענד גענוג שטארק, כדי צו דערגרייכען דארט, אין דער פינסטערניש, און אנצוכאפען דאס, וואס וויקעלט זיך ארום פון שווארצע נעכט, איהם צו פערניכטען? איז ער רייף דערצו? דאס איז נישט קיין איינפאכער שולער, פערברעכער... ניין, דאס איז א גאנצע נשמה-ווערטיגע תקופה, וואס איז דורך דער מלחמה פערוואנדעלט געווארען אין גיהנום פון האזארד און פערברעכען און הוליעט איצט פריי איבער דער וועלט און איבער זיין פאטערלאנד!

ער האט געוואוסט, אז געגען אזא געגנער מוז מען ווייטער פלעכטען א נעץ, כדי איהם ארייגצוקריגען. מען מוז אויפשטעלען אנ'אייגענע ארגאניזאציע געגען יענעם'ס פערברעכערישער ארגאניזאציע! ער מוז געהן זוכען מיטהעלפער אין פיינדליכען לאגער.

ער האט גענומען א טראכט טון וועגען דער פרוי, וועלכער ער האט געהאלפען אנטלויפען פון נאכט-לאקאל. דאס אנטלויפען איז געווען אזוי אונקלאר און נישט-פערשטענדליך. ער איז גלייך געפאהרען צו שראט'ס לאקאל.

יא, זי האט זיך גראד דארט געפינען. זיצענדיג האט זי זיך בלויז צוגעקוקט צום שפילען, אזוי ווי געוועהנליך. ער האט זיך צוגעזעצט צו איהר.

— איהר שפילט נישט, פראקוראר? — האט זי געפרעגט.

— ניין, לוים אייער ביישפיל, איז מיר דאס צוקוקען זיך אינטערעסאנטער, ווי דאס שפילען אליין.

— אז א פראקוראר קוקט זיך צו — האט זי געענטפערט מיט א שמייכעל — איז עס זעהר נישט בעקוועם פאר די, וואס שפילען.

ווענק האט דא גענומען גלויבען, אז די ווערטער האט זי ארויסגערעדט מיט א בעזונדערען מיין, אדער זי האט זיך נאר געוויצעלט איבער איהם, און א פערזארגטער האט ער נישט געוואוסט, וואס צו ענטפערן. זאל זי אויך ארבייטען פאר עמיצען? יא, עס ווייזט אזוי אויס...

ער האט זי געפארשט מיט א האלב-פערמאכט אויג. זי איז אבער געזעסען רוהיג און געלאסען. אבער די בליצען פון איהרע שעהנע אויגען האט זי געווארפען אין אלע זייטען די וועלט. ער האט זיך אנגערופען, ווי ער וואלט זי געפרובט:

— האט איהר געזעהען, ווי דער פראקוראר אליין איז ארייגעפאלען אין די נעצן פון שפיל-טייוועל? דער [illegible] איז א פער'פשוט'ער פאר די שפילער!

(דאס ווייטערע קומט)

לאדזשער כראניק.

פון שטאט-ראט.

(מ) דאנערשטאג וועט פארקומען א זיצונג פון שטאט-ראט. צווישען אנדערן וועט בעטראכט ווערען א פונקט וועגען דורכפיהרען ווימערדיגע בודזשעט-אפ־שפארונגען.

מאגיסטראט בעלייכט די גאסן אויף אייגענעם חשבון

(§) אין 1927 האבען די הויז-בעזי־צער פון די עקען-שטאט גענומען אויף זיך די פליכט צו דעקען 1/5 פון די קאסטען צו בעלייכטען די גאסען. צוליב דעם, וואס דער מאגיסטראט בעלייכט איצט די עקען שטאט אויף זיין אייגענעם חשבון, האבען די הויז-בעזיצער פון די עקען שטאט זיך געווענדעט צום מא־גיסטראט מיט דער בוטע צו בעפרייען זיי פון דעם אפצאהל. זייער בוטע איז ערפילט געווארען.

לאדז אין 28 אפטעקן-ראיאנען

(מ) אונטערן פארזיץ פון דעם. קא־וואלסקי איז פארגעקומען א זיצונג פון דער קאמיסיע פאר אלגעמיינע ענינים בײם מאגיסטראט.

אויף דער זיצונג איז בעשטעטיגט גע־ווארען דער מאגיסטראט-פארשלאג וועגען פערטיילען די שטאט אויף 28 אפ־טעקן-ראיאנען.

וועגען די שוידערליכע געשעהענישען אין ארץ-ישראל

מ'דארף ארגאניזירען א געלד-זאמלונג.

שוין א וואך צייט, ווי מיר לייענען אין דער פרעסע וועגען די רציחות און הריגות אויף די יודען אין ארץ ישראל. מיר וויינען און קרעכצען, אין די שוה־לען און בתי-מדרשים זאגען מיר תהי־לים, מיר דעמאנסטרירען און די גאסען מיר פלוכען אויף די שולדיגע און די אונערהערטע רציחות.

צו ערפילען מיר דערמיט אונזער חוב געגען אונזערע אונגליקליכע ברודער אין ארץ?

ניין, 10 מאל ניין!

די אלע דעמאנסטראציעס זענען נאר זיך אראפצורעדען ס'הארץ פאר אונזע־רע שונאים. בעווייזען צו געבען אונזערע פערבלוטיגטע און פערוועהטאגטע ברי־דער און ארץ ישראל, אז מיר פערגעסען זיי נישט און פיהלען מיט זייער צער אבער א ראדיקאלע הילף איז דאס נישט.

געלד-זאמלונגען מוז מען אנהויבען! זייערע וואונדען מוזען מיר היילען, זייע־רע חורבות מוזען מיר העלפען צוריק אויפבויען און דאס קען מען נאר מיט געלד ממש!

יעדער איינער, יעדער און זיין שטאנד מוז זיך בעשטייערן. מיט וויפיל ער מוז זיך בעשטייערן, מיט וויפיל ער מוז זיך בעשטייערן, נישט מיט וויפיל ער קען, דען קענען, קענען מיר און פוילען לייי־דער נישט געבען. ווייל די צייט איז שלעכט, אמת שלעכט, זעהר שלעכט.

אבער מיר מוזען זיך אפזאגען פון אנ'איבריגען ביסען. זיך ענטזאגען, פון וועלכען ס'איז פערגעניגען און אפמאכן א זלאטי צו א זלאטי. אבי צו העלפען. זיי, די אונגליקליכע ברידער אונזערע, וואס שטעהן נאך אויף די שלאכט-פעל־דער און זעהען מיט אייגענע אויגען זייער בלוט פליסען, און שפירען זיך שמערצען פון זייערע וואונדען און בע־וויינען זייערע אומגעקומענע ברידער און קרובים און חברים.

זייערע ליידען קענען מיר נאר אליין מוזען מיר לינדערן מיט געלד ממש.

די זאמלונגען מוזען זיך תיכף אנהוי־בען. מיט'ן גרעסטען חשק מוזן מיר געבען די זאמלער דערמיט וועלען מיר טרייסטען און העלפען אונזערע אונגליק־ליכע ברידער און צוגלייך ערפילען ווי נישט איז אונזער חוב.

ב. א. גליקסמאן

לאנדעס-קאנפערענץ פון „גורדוניה"

דעם 6. סעפטעמבער אין לאדז.

(—) צוליב די געשעהענישען אין א"י ישראל איז די לאנדעס-קאנפערענץ פון „גורדוניה" אפגעלעגט געווארען אויף א וואך צייט און וועט אפגעהאלטען ווע־רען דעם 6. סעפטעמבער אין לאדז.

די קאנפערענץ וועט זיין דער ערש־טער ארגאניזירטער אויסדרוק פון די פא־דערונגען פון דער חלוצישער יוגענד-בע־וועגונג אין איצטיגען מאמענט. א חוץ דעם געוועהנליכען סדר היום וועלען דעם אויבען-אן פערנעמען די פראגען פון א פערשטארקטער עליה און הכשרה-טעטי־קייט. הונדערטער גרייטען זיך צו קו־מען צו דער קאנפערענץ. ס'ווערען ער־ווארט ווילכטיגע געסט פון ארץ ישראל.

שוידערליכער מארד אין באלוט

אייפערזיכטיגער יודישער מאן אויפגעשניטען דעם בויך ביי זיין פרוי, א מוטער פון 3 קליינע קינדער. — די אונגליקליכע פאלט א טויטע אויפ'ן ארט.

(—) נעכטען אוונט האט זיך אין באלוט, אויף זשיראווע 10 אפגעשפילט א בלוטיגע טראגעדיע. א געוויסער בערל בעקער האט [illegible] זיין פרוי רבקה דרילינג 25 יאהר אלט און זי איז גע־פאלען א טויטע אויפ'ן ארט.

ווי מען גיט איבער איז די סבה פון מארד פאלגענדע: בערל בעקער איז ערשט נישט לאנג צוריק ארויס פון תפיסה, וואו ער איז געזעסען פאר א קרימינעלען פערברעכען. פאר דער צייט וואס ער איז געזעסען אין תפיסה, האט זיין פרוי אנגעקניפט אינטימע בעציהונ־גען מיט בערל'ס א בעקאנטען. בע״ל האט זיך פון דער מעשה דערוואוסט נאך זיצענדיג אין תפיסה און האט בעשלאס־סען, אז ערשט בגעהענדיג פון תפיסה וועט ער זיך אין איהר נוקם זיין. ער האט דאס געהאלטען ווארט.

נעכטען אין אוונט האט בערל אפגע־שמועסט מיט זיין רוואל, ער ווייל זיך טרעפען מיט זיין פרוי. דער רוואל האט אזוי געטאן. בעת יענער האט שפאצירט מיט דער פרוי אין טונקעלען אפגעלעג־נעם זשיראווער געסעל איז בערל פלוצ־לונג צוגעקומען, האט ארויסגענומען א מעסער און 2 מאל לפערזעצט זיין ווייב אין בויך. די אונגליקליכע פרוי איז גע־פאלען א טויטע אויפ'ן ארט. עס האט זיך באלד צונויפגעקליבען אויפ'ן ארט פון טראגישען געשעהעניש א גרויסער המון, וואס האט אלארמירט פאגאטאווע און פאליציי. דער דאקטאר האט פעסטגעשטעלט דעם טויט. ערשט שפעט אין אוונט איז דער קרבן פון אייפער־זוכט אפגעפיהרט געווארען און פראזעק־טאריום. מיט דער לויה פערנעמט זיך „חסד של אמת".

דער שוידערליכער מארד האט און יו־דישען באלוט ארויסגערופען א געוואל־טיגען רושם. ביז שפעט אין דער נאכט און דאס זשיראווער געסעל געווען בע־לאגערט פון א המון יודען און קריסטען, וואס האבען ארומגערעדט די בלוטיגע פאסירונג.

די קאנאליזאציע-ארבייטען אין לאדז

וויפיל האט עס געקאסט און וויפיל ארבייטער עס ווערען דערביי בעשעפטיגט

(מ) אין ערשטען קווארטאל ה. י. האט די קאנאליזאציע-ארבייט אין לאדז אפ־געקאסט 1,940,000 זל. אין יולי זענען געווען בעשעפטיגט 1575 ארבייטער, וואס האבען געארבייט צו 3 טעג אין וואך.

יודיש טעאטער אין זאל פילהארמאניע — נארוטאוויטש 20 —

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן

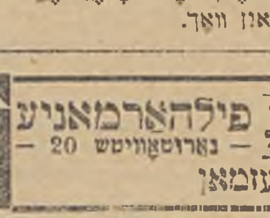

שליסונג פון זומער-סעזאן!!!

5 לעצטע געזעגנונגס-פארשט.

פון בעליבטען ארטיסט

מ. לאמפע

פאניא מענדעלעוויטש

ווי אויך פון דער גאנצער טרופע.

היינט זונטאג 9 אוונט — פרייזען פון 50 גר. ביז 2 זל.

נייע אויפפיהרונג!

מאטקע גנב

אין 3 אקטן מיט פראלאג פון שלום אש הויפט-ראל מאטקע—מ. לאמפע.

מאנטאג, ד. 2-טען. 9 אוונד, צום 2-טען מאל פאפולערע פרייזען

גאט פון נקמה

אין 3 אקטען פון ש. אש. הויפט-ראל יעקל שאפשאוויטש—מ. לאמפע.

דינסטאג, ד. 3-טען, 9 אווענד אונאפרופליך לעצטע פארשטעלונג

מארים לאמפע אין זיין קונסט-ראל אלס צום 90-טען מאל

טוביה דער מילכיגער אין 4 אקטען פון שלום עליכם.

צום שלוס: א קאנצערט מיט'ן אנטייל פון גאנצען אנסאמבל.

בילעטען אויף אלע פארשטעלונג'ן צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

נעקראלאג

דאנערשטאג בײנאכט איז און אונזער שטאט פלוצלונג געשטארבען ר' ד ד שרגא בארנשטיין ז"ל, א געוועזענער גוט בעזיצער און סוחר פון קאוואל, ביי וולא־צלאוועק, דער פערשטארבענער, א פא־טער פון ה' ישראל בארנשטיין (אבנר שטיין) האט געשטאמט פון א מיוחס'די־גער משפחה אין לאדז, און געווען אנ'אוירעם פון אנגעזעהענעם לאדזער בור־גער ציגלענדער. און יודישען לאדז איז דער פערשטארבענער געווען בעקאנט אלס אנ'איש-צדקה, בן-תורה מיט מידות טובות און מעשים-טובים.

דער טויט פון ר' שרגא בארנשטיין האט אין שטאט ארויסגערופען א [illegible].

Znak towarowy „Grzebień"

„T-wa Akcyjnego Łódzkiej Fabryki Nici"

Niniejszym podajemy do wiadomości Sz. Odbiorców i Konsumentów naszych nici, że po rozpoznaniu skargi **apelacyjnej** w sprawie używania przez p. Lajba Dajcza na niciach znaku towarowego łudząco podobnego do znaku towarowego **„Grzebień"**, Sąd apelacyjny w Warszawie dnia 1 lipca 1929 r.

postanowił

wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 12 grudnia 1928 roku zatwierdzić, pobrać od oskarzonego Lajba Dajcza zl. 1250.— tytułem opłaty sądowej za drugą instancję.

Przypominamy, że powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 12 grudnia 1928 r. Lajb Dajcz został skazany na zapłacenie zł. 25000 grzywny i na zapłacenie kosztów sądowych w wysokości zł. 2500.— i nadmieniamy, że w myśl art. 188 i następnych rozp. p. Prezydenta Rz. P. z dn. 22 marca 1928 roku o ochronie znaków towarowych, sprzedawanie towaru zaopatrzonego w znak towarowy ściśle odtworzony lub oczywiście podobny do znaku zarejestrowanego dla innego przemysłowca jest karane na równi z podrabianiem znaku towarowego.

Towarzystwo Akcyjne

ŁÓDZKIEJ FABRYKI NICI.

פון האנדעלס-געריכט

נייע אופאדלאשטשען

(§) דאס האנדעלס-געריכט האט בע־טראכט דעם ענין וועגען אנ'אופאד־לאשטש פון מאנופאקטור-סוחר כאטשיל ראזענבלאט. לויט דער ערקלערונג פון קוראטאר שטייגען בעדייטענד איבער די אקטיווען פון די פאסיווען.

דאס געריכט האט אויך בעשטימט אונטער אנ'אופאדלאשטש די גאלאנטע־ריע-סוחר'טע יאנינא שוויעטליצקא אין פאביאניץ. אלס סינדיק איז בעשטימט געווארען אדוו. שימאנקעוויטש.

(ט) דאס האנדעלס-געריכט האט נעכ־טען בעטראכט א בוטע פון דער „וויד־זעווער מאנופאקטור" צו ערקלערען א אופאדלאשטש פון מיכאל גלאווינסקי, אלעי 1. מאי 28. אין דער בוטע ווערט געזאגט, אז גלאווינסקי צוזאמען מיט איינעם ס.י. קאכאנסקי, וועלכער שטעהט שוין פון פריהער אונטער אנ'אופאד־לאשטש און ווערט געזוכט פון דער פא־ליציי, האט געקויפט סחורה אויף וועקס־לען און אנגעגעבען א פאלשען אדרעס און טאמאשאוו אין דער צייט, וואס ער האט פאקטיש געוואוינט אין לאדז. אויך קאן דער קאמארניק בעשטעטיגען, אז גלאווינסקי האט בעהאלטען די סחורות. די פראטעסטירטע וועקסלען בעטרעפען 6 טויזענד זל.

גלאווינסקי'ס אדוואקאט האט אנגע־וויזען, אז גלאווינסקי איז קיין סוחר נישט געווען, ער איז נאר געווען קאכאנ־סקי'ס פראקורענט און צוליב דעם קאן מען אוהם נישט מאכען קיין אופאד־לאשטש.

דאס געריכט האט אבגעווארפען די בוטע פון דער „ווידזעווער מאנופאק־טור".

עס איז אויך אנגעקומען א בוטע צו מאכען אנ'אופאדלאשטש די צווי ברי־דער ווינבערג פעטריקאווער 91.

דאס געריכט האט די פירמע גע־שטעלט אונטער אנ'אופאדלאשטש.

— דאס געריכט האט נעכטען בע־שלאסען צו פערלענגערן אויף ווייטער־דיגע 3 חדשים דעם צאהלונגס-טערמין פון דער פאבריק „ילוויוש לעהרער" הוי־פאטעמשנא נאס.

דאס געריכט האט אויך ארויסגעגע־בען א גלייט-בריף אויף ווייטערדיגע 3 חדשים דעם סוחר משה וויערושאווסקי, וועלכער איז געשטעלט געווארען אונטער אנ'אופאדלאשטש דעם 25 מאי 1928. א גלייט-בריף האט אויך בעקומען מאיר־יחיאל זאקליקאווסקי פון ציגעל נאס 10.

די פראטעסט-אקציע אין לאדז

צוליב א מיספערשטענדניש צוטריבן א פראטעסט-מיטינג

אויף נעכטען אוונט האבען די רעכ־טע פועלי ציון גערופען אין איינגעם לאקאל אויף פעטריקאווער 83 א פראטעסט-מיטינג געגען די בלוטיגע געשע־הענישען אין ארץ ישראל. עס האט זיך צוזאמענגעקליבען א גרויסער עולם, אבער פלוצלונג איז אנגעקומען פאליציי און דעם מיטינג צוטריבען.

דער קאמיטעט, וואס האט איינגעאר־דענט דעם מיטינג, האט אינטערווענירט ביים שטאט-סטאראסטווא, הלמאי, דער מיטינג, וואס איז לכתחילה דערלויבט געווארען, איז צוטריבען געווארען, אבער דא האט זיך ארויסגעשטעלט, אז עס איז פשוט געווען א מיספערשטענדניש, מען האט נישט געמיינט די פועלי ציון נאר די פריידענקער. דער סטאראסטא האט גערן ערלויבט דעם מיטינג אויף היינט אוונט. שוין אפילו אהן א פריי־העררדיגער ערלויבניש.

הזכ"ה אין „אהל-יעקב".

(—) שבת פרוה בײם דאווענען איז אפגעריכט געווארען א הזכרה אין דער שוהל „אהל-יעקב". די שוהל איז געווען איבערפולט און א סך זענען געבליבען שטעהן אויפ'ן הויף. דער חזן ה' מייס־טערמאן מיט'ן כאר האבען געזונגען דאס קאפיטעל מ"ט פון תהלים און דער־נאך האט געמאכט די הזכרה ה' דראר־טשינסקי און דער מטיף פון דער שוהל ה' א. לובאשיצקי האט געהאלטען א רע־דע וועגען די טרויעריגע געשעהענישען. די רעדע און די הזכרה האבען געמאכט א ערשיטערנדען איינדרוק אויף אלעמען.

צולעצט האט דער כאר געזונגען „התקוה". בעת די עליות האט מען מנדר געווען גרעסערע סכומים, צוזאמען טויזענד מיט עטליכע הונדערט זלאטים — לטובת די געליטענע יודען אין ארץ ישראל.

ריזיגע פראטעסט-מיטינגען פון די לינקע „פועלי ציון".

שבת האט דער לאדזער „פועלי-ציון" קאמיטעט גערופען א מיטינג אין זאל „פלארא". צום מיטינג איז געקומען א ריזיגער עולם. מיט רעדעס זענען ארויס געטרעטען די פ"צ-טוער ערעלמאן, בראנד, ציטרינאווסקי און ראזענבערג.

אויפ'ן מיטינג זענען אנגענומען געווא־רען שארפע פראטעסט-רעזאלוציעס און געשלאסענע רייהען איז די גרויסע מאסע ארויס און גאס זינגענדיג ארבײ־טער-לידער.

די פראטעסט-מיטינגען און דעמאנסטראציעס אין אזארקאוו

אזארקאוו (טעלפ.) נעכטען דא־נערשטאג איז דורך דער היגער יודי־שער קהלה איינגעארדענט געווארען א גרויסער פראטעסט-מיטינג צוליב די שחיטות אין ארץ ישראל. מיט רעדעס זענען ארויסגעטרעטען עטליכע יודישע דאזארעס און ראטמענער. דער טרויער און שטאט איז גרויס. נאך דעם מיטינג האט זיך פארמירט א גאסען-דעמאנ־סטראציע, וועלכע האט געפאדערט שוץ פאר די יודען אין ארץ ישראל.

פראפעסיאנעלע צוואנגס-ערגענ־צונגס-שולען

פאר יוגענד פון 15 ביז 18 יאהר.

(מ) אונטער'ן פארזיץ פון וויצע-פרע־זידענט ראפאלסקי איז פארגעקומען א קאנפערענץ וועגען די שטאטישע פרא־פעסיאנעלע דערגענצונגס-שולען. אין א דיסקוסיע וועגען אונבעדינגטען איינ־פיהרען א צוואנג צו בעזוכען די פרא־פעסיאנעלע ערגענצונגס-שולען פאר האנדווערקער. די מייסטער'ס און פאב־ריקאנטען, וואס וועלען שטערן זייערע לערן-יונגלעך צו בעזוכען די דאזיגע פראפעסיאנעלע קורסען וועלען צוגע־ צוליב דעם איז בעשלאסען געווארען זיך צוליב דם איז בעשלאסען געווארען זיך צו פערשטענדיגען מיט דער האנדעלס־קאמער ווי אויך מיט די צעכע. די ער־גענצונגס-קורסען וועלען פארקומען אלע מאנטאג, דינסטאג, מיטוואך און דא־נערשטאג פון 6 ביז 9 אוונט. די לימו־דים אין די שטאטישע פראפעסיאנעלע ערגענצונגס-שולען וועלען זיך אנהויבען דעם 3 סעפטעמבער. די איינשרייבונגען וועלען זיך אנהויבען דעם 2. סעפטעמ־בער אין כמעט אלע פאלקס-שולען. איינ־שרייבען מוזען זיך סיי יונגלעך, סיי מיידלעך פון 15 ביז 18 יאהר, וואס זענען אין דער לעהר אין אינדוסטריע-אונטער־נעמונגען אדער אין האנדעל.

פאר עובר זיין אויף דער פעראָרדנונג דראהט א שטראף פון 1000 זל. פאר די אונטערנעמער און 100 זל. פאר די שי־לער.

איינברוך-גנבה אין טושינער מאגיסטראט.

(§) פרייטאג ביינאכט האבען אונבעקאנטע גנבים זיך אריינבעקומען אין דער טושינער מאגיסטראט-געביידע. די גנ־בים האבען זיך דערשלאגען צו דער פי־נאנץ-אפטיילונג, וואו ס'איז די פייע־קאסע פון וועלכער זיי האבען צוגערויבט העכער 3000 זל.

פאליציי האט ארעסטירט איינעם פער־דעכטיגען אין דער גנבה.

א שריפה אין בנין פון טאבאק-מאנאפאל.

(§) נעכטען פריה איז אויסגעבראכן א שריפה אין בנין פון דעם מלוכה'־שען טאבאק-מאנאפאל אויף קאבערניק־נאס 58. די שריפה האט זיך אנגעהויבען אין דער אפיצינע, וואו עס געפינט זיך א שמאטע-לאגער. פון דעם אפפאל האט דאס פייער בליץ-שנעל זיך פערשפרייט. נאך א צוויי-שעה'דיגער אקציע איז די שריפה איינגעלאשען געווארען. דער שא־דען איז א גרויסער.

טעקסטיל-ארבייטער בעראטען זיך וועגען ארויסשטעלן פאדערונגען.

(וו) פרייטאג איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די כארעקושע טעקסטיל ארבייטער, וועלכע האבען אנגענומען בעשלוסען וועגען ארויסשטעלען פאדע־רונגען צו איינגע פאבריקען, וועגען רע־גולירען די ארבייטס- און לוין-בעדינ־גונגען.

דאס אספאלטירען די פעטריקאווער גאס קאסט 300,000 זל. צופיל

זאגט דאס אינערן-מיניסטעריום

פון קאמוניקאט פון אינערן-מיניס־טעריום וועגען דער לוסטראציע אין לאד־זער מאגיסטראט איז צו זעהן, אז ביים איבערגעבען די פעטריקאווער גאס צו אספאלטירען, איז געפאלען א חשד, אז מ'איז דערביי בעגאנגען מיסברויכען. צוליב דעם איז געשאפען געווארען א ספעציעלע אויפזיכטס-קאמיסיע. די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז דאס אספאלטירען די פעטריקאווער גאס איז אונגינסטיג פאר דער שטאט, ווייל די קאסטען בעטרעפען מיט 300 טויזענד זל. מעהר, ווי עס זעהט פאר דער אפמאך.

איז א ספעציעלען קאמוניקאט גיט מאגיסטראט איינגע אויפקלערונגען, וואס רעכטפערטיגען זיינע שריט.

קיה-שטאלן אין מיטען שטאט וועלען בעזייטיגט ווערען

(וו) די וואיעוואודזטווע האט אפגע־ווארפען די בוטע פון בעזיצער פון קיה־שטאלען, וועלכע עס איז פעראָרדענט געווארען צוליב אנטיסאניטארע טעמים צו ליקווידירען די שטאלען, ווייל זיי גע־פינען זיך אין מיטען שטאט

אַ רב פון א"י קומט קיין וואַרשאַ, פערקליידט אלס בעטלער

ער שטאַרבט בעת'ן דאַווענען און אין זיין צורישנעם כאַלאַט געפינט מען פיל טויזענדער דאָלאַרען

וואַרשאַ (טעלעפאָניש) אין וואַרשאַ, אין ... שוהל אויף מאַרגאָווא איז זיך פערלויפען אַנ'אויסטערלישע געשיכטע.

מיט לערך 2 וואָכען צוריק איז געקומען א.י. דעם דאַוונען שוהלעכעל א 82-יעהריגער זקן, אַנגעטון, ווי אַ בעטלער. ער איז געווען דער ערשטער פונם מנין און קיינער האָט נישט געוואוסט, ווער ער איז און פון וואַנען ער קומט. פון דעמאָלט אָן איז דער אָרימער יוד בסדר געקומען דאַוונען אין דעם דאַזיגען שוהלכעל.

מיט אַ פּאָר טאָג שפּעטער האָט מען זיך דערוויסט, אַז דער זקן האָט אין וואַרשא אַ שוועסטער ביילע סלעטאַז, וועלכע האָט איהם אַרויסגעטריבען פון שטוב.

פרייטאָג, אַרום 10 אַ זייגער פאַרמיטאָג זענען די שכנים פון מאַרגאָווא 45 שטאַרק געוואָרען פון אַ שרעקליך געשעהעניש אין דער שוהל. אין מיטען דאַוונען איז פּלוצלינג דער דאָזיגער אונבעקאַנטער אָרימער יוד געשטאָרבען. עס איז ענטשטאַנען אַ טומעל און בעת'ן טומעל האָט די סטרוזשקע פון הויז געהערט אַ ליאַרם, ווי בעת אַ געשלעג. זי האָט דערויבער גערופען פּאָליציי. עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דער פערשטאָרבענער איז געווען אַן א'רץ ישראל'דיגער רב אבא-מרדכי ראָזענטאַל. עטליכע פאַרשוין האָבען פון איהם אַראָפּגעריסען די מלבושים און אום בערויבט, וויל און דעם כאַלאַט איז געווען איינגענעהט אַ סך געלד.

ביז איצט האָט די פּאָליציי אָפּגענומען מען מרדכי קאַרצאַן 195 דאָלאַר, פון יצחק ליפּסקער 250 דאָלאַר, פון משה פרידמאַן 1200 דאָלאַר, פון זעליג ווערדענפעלד 580 דאָלאַר.

די ערשטע אויספאָרשונג האָט בעוויזען, אַז דער פערשטאָרבענער איז געקומען פון א"י זאַמלען אַ וויבּ, וואָס זאָל איהם געווינען אַ זוהן. זיינע ערשטע דריי ווייבער זענען געשטאָרבען עקרות.

עס זענען געווען קלאַנגען, אַז דער פערשטאָרבענער האָט ביי זיך געהאַט אַ ריזיגע סומע געלד. וויפיל ער האָט ביי זיך געהאַט, איז שווער פעסטצושטעלען. אויף יעדען פאַל שיינט צו זיין איבערגעטריבען, אַז ער זאָל האָבען געהאַט ביי זיך העכער 75.000 דאָלאַר.

לאָדזשער פּאַטער-מערדערין געבראַכט פון בוענאָס-איירעס

(§) געכטען איז געבראַכט געוואָרען קיין לאָדז אַ געוויסע וולאַדיסלאַווא מיקולסקאַ, וועלכע האָט מיט 6 יאָהר צוריק דערהרג'עט אין לאָדז איהר איינגענעם פאָטער אונצאַ באַרטשאַק, וועלכער האָט געוואוינט אויף זאַכאָדניאַ 22. מיקולסקאַ האָט אַ לאַנגע צייט זיך באַהאַלטען אין לאָדז. דערנאָך איז זי אַרויסגעפאָהרען קיין אויסלאַנד. ענדליך איז געלונגען זי צו אַרעסטירען אין בוענאָס-איירעס.

די פאָטער-מערדערין איז איינגעזעצט געוואָרען אין דער אויספאָרשונגס-תפיסה אויף קאָפּערניק גאַס.

פון די יודישע גימנאַזיעס

ווי מען טיילט אונז מיט, האָט זיך שוין אָנגעהויבען דאָס איינשרייבען פון שילער און שילערינס אין די גימנאַזיעס פון פעראיין פאַר יודישע מיטעל-שולען אין לאָדז. שילער דאַרפען זיך פערשרייבען אין די קאַנצעלאַריעס אויף מאַגיסטראַצקאַ 21 אָדער 22, שילערינס אויף פּיראַמאָוויטשאַ 6. דאָרט ווערען אויך איינגעשריבען קינדער פון ביידע געשלעכטער פון פינף און אַ האַלב יאָהר אָן אין די אונטערשטע פאָרבערייטונגס-קלאַס אָהן שום פאָרבערייטונג.

דער שכר למוד אין די אונטערשטע און אין דער ערשטער פאָרבערייטונגס-קלאַס איז פערקלענערט געוואָרען.

פון די פראָפעסיאָנעלע „אָרט"-וואַרשטאַטען.

עס זענען פערהאַן פרייע ערטער אויף פאָלגענדע פאַך-קורסען: סוועטער-שטיקעריי: גלאַט, פ. ד. און זשאַקאַרד-מאַשינען, הענטשקע-שטריקעריי, רונדקראַפּס-זאָקען-אַרבייט' קראַפּק - וועבעריי; גלאַטע קאַרירטע, קאַרט-גאַבעלין, זייד און פּלושטוכען, קראַפּס-שפּולען צו סוועטערס און זאָקען, קעטלען, וועש-נייעריי און צושניידען, מאַשין און האַנט-האַפּט, דאַמען און קינדער-קאָנפעקציע, אַנדולאַציע מאַניקור.

פערשרייבען קען מען זיך אין ביוראָ פון „אָרט", וואָלטשאַנסקאַ 27 אין די ביוראָ-שעהן.

האַלענדישע אינדוסטריעלער אין לאָדז

(וו) נאָך די בעזוכען פון די שוויצאַרישע און פראַנצויזישע ... אין לאָדז, ... אונזער שטאָט אַ'אויספלוג פון האָלענדישע סוחרים אין פאַבריקאַנטען.

עלטערן!

דאָס געזונד פון אייערע קינדער איז אייער גרעסטער אוצר. למה"ש שיקט אייערע קינדער נאָר אין חדרים אָדער שולען, אין וועלכע ס'איז פאַרהאַן אַ שול-דאָקטאָר.

יודישע סאָציאַליסטישע ארב.-פּאַרטיי „פּועלי-ציון".
(פעראייניגט מיט צ. ס.)

דער פּראָטעסט-מיטינג צוליב די געשעהענישען אין ארץ-ישראל, וואָס איז פרייטאָג נישט צושטאַנד געקומען צוליבן פערבאָט פון פּאָליציי, קומט פאָר היינט 8 אָוונט אין זאַל פּיעטריקאָווער 83.

אַרבייטער און פאָלקס-מאַסען, קומט מאַסענווייז!

לעזט און אַבּאָנירט דאָס „לאָדזער טאַגעבלאַט"

בלוטיגע מלחמה אין דער אַמעריקאַנער טעקסטיל-אינדוסטריע

(ענדע פון זייט 4)

מאַטעריאַל — קויהלען, באַנוועל און טאַבאַק-פּלאַנטאַציעס געפינט זיך דאָרט'ען לרוב. אויך אַרבייטס-הענט זענען דאָרט ביליג. די טעקסטיל-פאַבריקאַנטען האָבען אַריבערגעטראָגען זייערע אונטערנעהמונגען קיין דרום. לוינען האָט מען געצאָהלט זעהר קליינע — 14 דאָלאַר אַ וואָך. לעצטענס האָט מען אָנגעהויבען איינצופיהרען די ראַציאָנאַליזאַציע, די עקספּלואַטאַציע איז פערשטאַרקט געוואָרען און די פערדינסטען פערקלענערט.

די אַרבייטער אין די דרום-פּראָווינצען, וועלכע קומען פון דאָרף, זענען אָרעם, אָבער גלייכצייטיג פיהלען זיי זיך נאָך אלס פרייע מענשען.

ביז נישט לאַנג צוריק זענען זיי נאָך געשטאַנען אין די בערג מיט דער ביקס און געשאָסען חיות און פויגלען פאַר זייער טעגליכער שפּייז. מיט די דאָזיגע אַרבייטער איז נאָך געפעהרליכער אָנצוהויבען, מאַכע דערפאַר וואָס זיי האָבען נאָך נים פערגעסען צו האַלטען אַ ביקס אין האַנט.

עס איז מערקווירדיג, מיט וואָס פאַר אַ בעגייסטערונג און מיט וואָס פאַר אַ ענערגיע די טעקסטיל-אַרבייטער פון דרום אָרגאַניזירען זיך אין טעקסטיל-פעראיין וועלכער איז אַ טייל פון אַמעריקען פעדעריישאָן אָוו לייבאָר און זיי אַרבייטען מיט דער פּאַרטיי. דער פעראיין פאַר זיי געוואָרען ווייטער נייע רעליגיע און זיי אַרבייטען אין דעם פעראיין מיט אַ רעליגיעזער התלהבות. פּונקט ווי אַמאָל פלעגען די אַרבייטער אויסמיידען די פעראיין-טוער, אַזוי גאַרן זיי איצט צו העהרען זיי. די טוער ווערען בעוואַכט פון די שטרייקער, אַז די געדונגענע באַנדעס זאָלען זיי קיין שלעכטס נים טון.

אַט די דאָזיגע אַרבייטער האָבען פּלוצלינג דערוואַכט און אַרויסגעשטעלט פאָדערונגען צו פערבעסערן די אַרבייטס-בעדינגונגען און זיי פיהרען דעם קאַמף מיט אַ וואונדערבאַרער העלדישקייט און עקשנות. די אַרבייטער האָבען אַרויסגעשטעלט די פאָדערונג פון אַ 40-שעה'דיגע אַרבייטס-וואָך, אַ מיניממום-לוין פון 20 דאָלאַר אַ וואָך, אַנערקענען דעם פעראיין און פערבעסערן די דירות, אין וועלכע די אַרבייטער וואוינען (די דירות געהערען צו די בעל-הבתים).

גאַנץ אַמעריקאַ קאָכט איצט מיט אָט די פערביטערטע קאַמפען צווישען אַרבייט און קאַפּיטאַל, וואָס שפּילט זיך אָפּ אין די דרום-שטאַטען און ספּעציעל מיט דעם פּראָצעס געגען 15 שטרייק-פיהרער, וועלכע ווערען בעשולדיגט אין ערמאָרדען דעם פּאָליציי-שעף.

ניי'ער אייזענבאַהן-פאַהרפּלאַן

גילטיג פון 15. מאַי 1929

לאָדזער פאַבריק-באַהן

פון לאָדז	
2.00	קיין וואַרשע
4.45	„ „ (שנעלצוג)
6.40	„ קאַלושעק (אַנשלוס מיט וואַרשע שנעלצוג)
7.45	„ וואַרשע (שנעלצוג)
8.30	„ קאַלושעק (ווינטאָג און חגאות)
10.05	„ „
10.50	„ „
12.05	„ „ (אַנשלוס מיט וואַרשא שנעלצוג)
14.20	„ וואַרשע
14.40	„ קאַלושעק
15.40	„ „
16.15	„ גאַלקווועק
16.84	„ וואַרשע
17.85	„ קאַליושעק
18.86	„ „ (אַנשלוס מיט וואַרשע שנעלצוג)
19.05	„ וואַרשע
19.85	„ קאַלושעק
20.81	„ „
21.05	„ וואַרשע
21.40	„ קאַלושעק
23.15	„ וואַרשע

קיין לאָדז	
1.30	פון וואַרשע
5.05	„ „
6.52	„ קאַלושעק
7.28	„ „
7.50	„ „
8.42	„ „
9.03	„ אַנדזשעיעוו (מאָנטאָג און נאָך יום-טוב-טעג)
9.45	„ קאַלושעק
11.12	„ וואַרשע
12.17	„ קאַלושעק
14,07	„ וואַרשע
16.04	„ קאַלושעק
16.25	„ וואַרשע
17.47	„ וואַרשע
19.25	„ גאַלקווועק
20.28	„ וואַרשע
20.42	„ „ (שנעלצוג)
21.17	„ קאַלושעק (ווינטאָג און חגאות)
22.12	„ „ (ווינטאָג און חגאות)
22.52	„ וואַרשע

קאַלישער באַהן

פון לאָדז	
0.20	קיין קוטנאָ (אַנשלוס מיט דאַנציג און גדיניע)
2.05	„ פּויזען
3.02	„ וואַרשע
6.87	„ „ (שנעלצוג)
7.30	„ „
7.50	„ פּויזען
8.55	„ קאַלושעק
9.33	„ קוטנאָ
10.15	„ זבאָנשין
12.40	„ קוטנאָ
12.50	„ פּויזען
13.20	„ וואַרשע
13.39	„ „
15.15	„ קוטנאָ
15.25	„ פּויזען און זבאָנשין
15.50	„ קוטנאָ און פּויזען
18.41	„ לאָוויטש
19.30	„ אָסטראָווא
20.12	„ לעמבערג און סקאַזשיסקאָ
20.85	„ אַלעקסאַנדראָווא, דאַנציג און גדיניע
21.55	„ פּויזען און זבאָנשין
22.15	„ קאַטאָוויץ און קראָקאָ
23.06	„ זבאָנשין (שנעלצוג)

קיין לאָדז	
1.50	פון וואַרשע
2.46	„ אָסטראָווא
6.28	„ פּויזען און זבאָנשין (שנעלצוג)
7.12	„ פּויזען און זבאָנשין
7.14	„ קאַטאָוויץ און קראָקאָ
7.28	„ קוטנאָ
8.05	„ גדיניע, דאַנציג איבער קוטנאָ
8.45	„ אָסטראָווא
9.26	„ לעמבערג (איבער סקאַזשיסקאָ)
10.06	„ וואַרשא (שנעלצוג)
12.84	„ „
13.15	„ פּויזען
13.25	„ פּויזען און זבאָנשין
13.28	„ פּויזען
13.50	„ קאַלושעק
19.16	„ לאָוויטש
19.45	„ פּויזען (שנעלצוג)
20.09	„ דאַנציג, גדיניע און קוטנאָ
21.40	„ וואַרשא
22.01	„ אַלעקסאַנדראָווא
22.56	„ וואַרשא (שנעלצוג)
23.15	„ פּויזען

ווען איהר געהמאַרטער די נאָז

רוסט מיט אָפענע אויגען: איהר קענט בלייבען אַנ'אייביגער קאַליקע, אָדער גאָר געפינען דעם טויט. היט זיך, מען זאָל אייך נישט איבערפאָהרען

אין פּאַפּיר-הויז
„לאָדזשער טאַגעבלאַט"
[illegible]
וסכאָדניאַ 29 — טעל. 79-48.
[illegible]

אַנאָנסען אין „לאָדזער טאַגעבלאַט" האָבען דעם גרעסטען ערפאָלג

DYREKCJA
Gimnazjum Humanistycznego Męskiego
I. KACENELSONA
Cegielniana 28, tel. 51-79

איז מודיע, אַז נייע איינשרייבונגען פון שילער נעמט אָן די קאַנצעלאַריע טאָג-טעגליך פון 11—2 פאַרם. און פון 4—7 נאָכמ.

קלויזולעס
— און —
זאַבעזפּיעטשעניעס
אויף אַלע שטעט אין פּוילען
ערלעדיגט אַמטעלסטען דאָס רעכטס-קאָנסולענטען-ביוראָ
„אַרגוס", 36 זאַכאָדניאַ 36

היפּאָטעקען-געלד
צו ביליגע צינזען
אויף בערלינער הייזער
בעזאָרגט שנעל
Ch. Regenwetter
Berlin S. 14, Stallschreiber № 33
Telefon: Dönhoff 4337.

אַזעלכעס איז נאָך נישט געווען!
נאָר וואָס איז אַרויס פון דרוק אַ הערכטס-אינטערעסאַנט ספר פון יודישן פאָלקלאָר-אוצר א. נ.
„לעקסיקאָן פון יודישע חכמות"
פון הרב ישעיה זלאָטניק.

דער לעקסיקאָן ענטהאַלט די גלקליבענע דבורים, גלייכווערטלען, אַנעקדאָטען און איינפאַלען, פון די גרעסטע חכמי ישראל אין דער לעצטער צייט, וועלכע זענען נאָך אין ערגיץ נישט פערעפענטליכט געוואָרען. אַנ'אָפּת'ען גייסטיגען פערגעניגען קאָן יעדער יוד געפינען אין די חכמות, וועלכע שפּרודלען מיט'ן עכטען יודישען הומאָר און וויץ, וואָס זענען אַזוי איינציגאַרטיג און אָריגינעל אין דער וועלט-פאָלקלאָר-ליטעראַטור. דאָס ספר קאָסט'ן פּרייז 3 זל.

איז צו בעקומען ביים מחבר:
Rabin Sz. Złotnik, Radom.

געגען נאָכנאַהמע ווערט נישט געשיקט.

ס'איז איבעריג צו קומען קיין לאָדז.
מיר ערלעדיגען אַלע ענינים אין די געריכטען און אין אַלע מלוכה'שע, קאָמונאַלע און פּריוואַטע אינסטיטוציעס אין לאָדז, וואַרשא, אין גאַנץ פּוילען און אין אויסלאַנד.
אינטערווענציעס, פערטרעטונגען, בעראַטונגען, אינפאָרמאַציעס, פערמיטלונגען אין אַלערליי ענינים וועקסעל-אינקאַסאָ, קלויזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויסקונפטען און בעאָבאַכטונגען.
ביוראָ „אַרגוס", לאָדז, זאַכאָדניאַ 36
מיר זוכען קאָרעספּאָנדענטען און מיטאַרבייטער
:—:—: אין אַלע שטעט און שטעטלעך. :—:—:

לעזט און אַבּאָנירט דאָס
„לאָדזער טאַגעבלאַט"

די 7-קלאַסיגע שולע פון
ב. האַמער וסכאָדניאַ 45
מאַכט בעקאַנט, דאָס שילער ווערען אָנגענומען אין אַלע קלאַסען אין דער קאַנצעלאַריע, יעדען טאָג פון 10 פריה ביז 2 מיטאָג און פון 4 ביז 8 אָוונט. די שולע פּערבערייטעט אין דער 2-טער קלאַס יודישע גימנאַזיום. ס'עקזיסטירט אויך אַ מוסטערהאַפטע פרעבעל-שולע די לימודים פאַנגען אָן דעם 3/9.
מיט אַכטונג ב. האַמער, וסכאָדניאַ 45.

יעדע הויז-פרוי
איז ווי אָהן אַ האַנד אָהן דעם
קיעלער וואַש - קאָמפּרעסאָר

פּאַטענטירט

ער האָט פאַר איהר אַ קאָלאָסאַלען ווערט, ער רייניגט די וועש מיט דער הילף פון פּרעס-לופט און נישט דורך אויסקלאַפּען דעריבער פערשפּאָרט זי ווייניג מיה און די וועש ווערט שטאַרק געשוינט. די וועש, וואָס איז פאַר דער בעל-הבית'טע פערבונדען מיט פיל דאגות דויערט נאָר סך-הכל 2—3 שעה. מען דאַרף שוין נישט די וועש רייבען און צו פיל וואַשען. ביים בענוצען דעם קאָמפּרעסאָר ווערט די וועש נישט פאַרבען דערויף גיט אַ גאַראַנטיע די פירמע. ביים בענוצען דעם וואַש-קאָמפּרעסאָר פּרייז נאָר 40 זל.
טעגליך ווערט געוויזען ווי זיך אומצוגעהן מיט'ן קאָמפּרעסאָר פון 10—5 נ"מ
אַלייןפערטרעטונג פאַר פּוילען:
ALWIN KAUSS, LODZ, Żeromskiego 56.
Richard Heintze, Zgierz, Narutowicza № 10.

מעכאַנישע שלאָסעריי און שווייסעריי
J. REDER, Łódż
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
נעהם אָן פערשידענע מאַשינען-רעפּאַראַטורען ווי צוזאַמען פערשידענע מאַשינען-טיילען. און אויטאָגענישע שווייסונגען.
אַכטונג שטריקער!
איך שטעל צו טישען מיט מעסטערס פון 35 זל. און רעיעלע אויספיהרונג.
פּריוואַט-וואוינונג גדאַנסקאַ 20 וו. 17.

אידעאלער זעלבסט-וואש-
מיטעל וואשט אַלעס,

וואָס עס ווערט גאָר געוואַשען כּיט וואַסער און זייף ווי ווייסע און קאָלירטע וועש, וואָלענע סחורות, זייד, גאַרדינען, דיוואַנעס א.אז.וו. ביליג אָהן מיה בעזייטיגט ראַדיאָן יעטוועדער שמוץ. אין יעדער הירטשאַפט גענינט דעריבער אַלס איינציג וואַש-מיטעל

RADION

7-klasowa szkoła męska
(z pr. szk. państw,)
SZ. SZULDENRAJNA
29 Południowa 29

אין די געהאָנשענע שולע פאַר קינדער וואָס די עלטערן ווילען זיי געבען צוזאַמען מיט וועלטליכע בילדונג אַ שטרענגע רעליגיעזע ערציהונג און גרינדליכע לעהרע אין תנ"ך, העברעאיש ווי אויך אין תלמוד. דאָס לעהר-פּערסאָנאַל בעשטעהט פון די בעסטע פּעדאַגאָגישע קרעפטען, אין פאָרבערייטונגס-קלאַס ווערען אָנגענומען שילער פון 5½ יאָהר אָהן שום קענטניס.
איינשרייבען טעגליך אין אַלע קלאַסען פון 9 ביז 2 און פון 4 ביז 6 נאָכמ. דער אונטעריכט הייבט זיך אָן דעם 1-טען ווערזשעשען.

Z prawami Gimnazjum Państwowych
Żeńskie Gimnazjum Tow. „Kultura"
w Łodzi, Piotrkowska 85

איינשרייבונגען אין אַלע קלאַסען נעהמט אָן דער סעקרעטאַריאַט טעגליך פון 10—1 נאָכמ.

נידריגער אָפּצאָהל. נידריגער אָפּצאָהל.
פאַר קינדער פון מלוכה-בעאַמטע בעצאָהלט דאָס שכר-למוד דער מלוכה-אוצר. פאַר קינדער פון טראַמוואַי-אָנגעשטעלטע, בעאַמטע און מאַגיסטראַט-אָנגעשטעלטע—די ענטשפּרעכענדע אינסטיטוציעס.

אויף לוין אויף לוין
נעהמט מיר אָן אַלערליי זיידענע-שטאָפען
ווי: קרעפּ-דע-שין, קרעפּ-זשאָרזשעט, קרעפּ-מאַנגאָל, קרעפּ-סאַטען, וועלוטין, פּאָפּעלין, סאַטען-טיפּליס, פּאַלטען-שטאָף א. א. וו.
צו צונענגליכע פּרייזען ווי אויך
צום אַפּרעטירען — סאַטען-דישעס, סאַטען-ליאָן, סערזש-סאַטען און פערשידענע פּאַדשעווקע-אַרטיקלען און
צום צוזירנען — גאַרן פון נאַטירליכען זייד און פון קונסט-זייד אונטער דער לייטונג פון פרשטקלאַסיגע פאַכמענישע קרעפטען
זייד-וואַרען-פאַבריק
Sp. Akc. MAURYGY TAUMAN
Łódź, Juljusza 6/8, tel. 6-22 i 23-75

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראַלאָנישע און נערווען-קראַנקהייטען.
קוואַרץ לאַמפּ-עלעקטרישער הייל-קאַבינעט-קאָסמעטיק
טעגליך פון 8 אַ זייגער ביז 9 אָוונט
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג
בעזונדער וואַרטע צימער פאַר פרויען
וויזיט 3 זלאָטעס

די דירעקציע פון מענער-גימנאַזיום פון דער געזעלשאַפט צו פערשפּרייטען בילדונג און טעכנישע וויסענשאַפט צווישען יודען אין לאָדז, פּאָמאַרסקאַ 48 לאַדענט איין די עלטערן, וואָס האָבען איינגעשריבען די קינדער אין די שולעס צו עלטערן-פערזאַמלונג וועלכע קומט פאָר היינט קומען אויף די
ד. 1 סעפּטעמבער האַלב 4 נאָכמ. אין רעקרעאַציע-זאַל פון אַנשטאַלט, בכדי זיך צו בעקענען מיט'ן שול-פּראָגראַם און צו שאַפען אַ געמיינזאַמען ערציהונגס-פּלאַטפאָרם פאַר קינדער פון דערמאָנטען אַנשטאַלט.

אין דער 7-קל. שולע פון
ש. זיעלאַנקאַ
ווסכאָדניאַ 68/70
ווערען אָנגענומען שילער פון 6 יאָהר און ווערען פאָרגעבערייט אין אַלע היגע מיטעל-שולען. — אַ ספּעציעל געוויכט ווערט געלייגט אויף העברעאיש און די יודישע למודים.
בעמערקונג: אַדורכגאַנג דורך פּיעטריקאָווער 44 .46

Grand-Kino
גרויסער יום-טוב פאַר קינאָ-ליבהאָבער!
Mikołaj KOLIN
אין זיין נייעסטער און בעסטער פילם-קרעאַציע — א.נ.
„די קאַרוזעל פון חטא"
אויסערגעוועהנליכע איבערלעבענישען פון לעבעדיגען בר-מנן אין 10 אַקטען. אויסער — דעם אין די הויפּט-ראָלען די צויבערנדע בעטי אַסטאַר, די בעריהמטע נאַטאַליאַ ליסענקאַ. דער שעהנער גוסטאַוו פראָעהליך, ווי אויך „מיס ראַסיאַ", וואָלאַ אַסטערמאַן. אָנהויב פון די סעאַנסען שבת, זונטאָג און חגאות פון 12 אַ זייגער, אין די וואָכען-טעג 4.30 נאָכמ.

קינאָ
ZACHĘTA
דער זאַל איז גוט ווענטילירט.

• היינט • און טעגליך!!
„וואָלפּזאָנ'ס צירק"
נייע הערליכע רעאַליזאַציע (פון פּראָדוקציע 1928-29) פון גרויסען צירק-לעבענס-דראַמע
— אין די — הויפּט-ראָלען:
H.Allan i Domenico Gambino
דער נאָהענטסטער פּראָגראַם:
„די וועלט פון דער נאַכט"
אָנהויב פון די סעאַנסען אין די וואָכען-טעג 5.30 שבת, זונטאָג און חגאות 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

Dr. med. Adam BENDER
14-75

Dr. med. Józef Imich
Moniuszki 1, Tel. 9-97

Dr. med. A. Mazur
66-01

עלטערן!
אין מיין לאַנג עגזיסטירענדע חדר שולע
פּראָגרעסיווען אָנגענומען קינדער וואָס לערנען אין פּאָווששעכנע-שולען צו לערנען: חומש, רש"י, נ"ך משניות, גמרא, היסטאָריע, רעדען און שרייבען העברע-איש, אויך יודישע בריוו זעלבסט צוזאַמענשטעלען, ס'ווערען אויך אָנגענומען אָנפאַנגער פון 5 יאָהר אָן, ווי ס'ווערט אין פערלויף פון 5 חדשים אויסגעלערנט גרינדליך עברי, אַ שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! צוגענגליכע פּרייזען!
מנהל יחיאל דוד ראָזענפעלד
פּלאַץ-וואָלנאָשטשי (נייע שטאָט) 6
קוועך אָפּיציינע רעכטס II שטאָק

כי ימצא בקרבך איש או אשה אשר ילכו
וואָס קלערען צו נעהן אין אַן אַנדערע ביוראָ
ודרשת היטב והנה אמת נכון הדבר, והגד להם
זאָלסטו זיי זאָגען
אַז נור אין ביוראָ ביים רעכטסקאָנסולענט י. מאַנעלאַ
17 פּיעטריקאָווער 17
52 זאַכאָדניאַ 52
טעלעפאָן 48-79.
ווערט געוויסענהאַפט ערלעדיגט און געשריבען אַלע סאַנדאָווע זאַכען, ביטעס, קלאַזוועס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, קאָרנע און ציוויל אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס, אונטערציזיעס, ספּעציאַליסט פון שותפות-אַקטען, איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען
מיט אַכטונג
י. מאַנעלא פּיעטריקאָווער 17
דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52

די פּרעבעל-שולע
פון אַננאַ גייסט קאַמיעננאַ 2
נעהמט אָן קינדער פון 4—7 יאָהר
די קאָעדוקאַציע פאָרבערייטונגס-שולע נעמט אָן קינדער פון 7—9 יאָהר.
3772

Gimnazjm Męskie
T-wa Szerzenia Ośw. i Wiedzy Technicznej wśród żydów
w ŁODZI, Pomorska 48
מיט רעכט פון די מלוכה-גימנאַזיעס
מאַכט בעקאַנט, אַז די איינשרייבונגען קומען פאָר טעגליך (חוץ שבת) אין די קאַנצעלאַריע-שעה'ן. שילער, וואָס האָבען געלערנט אין שאַקינ'ס גימנאַזיום, צאָהלען נישט איינשרייב-געלד און ווערען טראַקטירט צוגלייך מיט די שילער פון אויבען-דערמאָהנטען גימנאַזיום. עס ווערט געעפענט פאָרבערייטונגס-קלאַסען A. B. C.
דירעקטאָר שמעון הערמאַן.

7-קל. העברעאישע קאָעדוקאַציאָנס-שולע
„יבנה"
לאָדז, צעגעלניאַנאַ 75, טעל. 34-13
אָנמעלדונגען פון נייע שילער און שילערינס טעגליך פון 9—1 נ"מ ביי דער שולע עקזיסטירט אַ מוסטערהאַפטע פּרעבעל-שולע.
אָנהויב פון אונטערריכט—ד. 3 סעפּטעמבער.
די לייטונג.

ב. רוסקאַ
(לאַנגיעהריגע לעהרערין)
ערטיילט לעקציעס אויף מאַשין-שרייבען פון פערשידענע נייעסטע סיסטעמען, מיט אַ גענויער ערקלערונג פון דער קאָנסטרוקציע ווי אויך העקטאָגראַפיע. ערטיילט אויך לעקציעס פון בוכהאַלטעריע, האַנדעלס-אַריטמעטיק און קאָרעספּאָנדענץ
לאָדז, קילינסקיעגאָ (ווידזעווסקאַ) 89
וואוינונג 8 (ביי דער פּאָסט).

צוליב דער שווערער צייט זענען די פּרייזען ערמעסיגט
וויכטיג פאַר אורלויב-פאָהרער!
ווילט איהר אייער אורלויב גוט פערברענגען?
פאָהרט אויף אָפּרוה נאָר אין בעוואוסטען
פּענסיאָנאַט „WYGODA"
St. GŁOWNO, Polenice. Wila Misiaka obok Nowego Otwocka w lesie
גרויסע זוניגע צימערן, כּשר'ע, היגיענישע קיך, שעהנע געגענד. קאָנקורענץ-פּרייזען—40% ביליגער ווי איבעראַל;
בעמערקונג: בעטגעוואַנד איז נויטיג מיטצוברענגען.
צו ווענדען זיך צו פרוי אַפּעל דירעקט אין פּענסיאָנאַט „ווינאָדאַ"
אין לאָדז ערטיילט אויסקונפט: אַפּעל, זאַוואַדזקאַ 23, אין הויף, 2-טען איינגאַנג, לינקס, פּאַרטער. פון 2—3½ און פון 7—9.
פאַר יונגענדליכע און פאַמיליעס

אויף דער יודישער גאַס!
נייעס! נייעס!
ס'איז שוין ערשינען די צווייטע אויפלאַגע פון די בעריהמטע
מחזורים
פאַר די ימים-נוראים, קאָמפּלעט מיט אַלע פּיוטים (נישט רעפאָרם) מיט
אַ מאָדערנער פּוילישער איבערזעצונג
פון ראַבינער ד"ר וואָנדערמאַן און ד"ר קאַרן, וועלכע האָבען שוין פאַריגעס יאָהר געמאַכט אַ רעש אויף דער יודישער גאַס מיט זייער פּראַכט און שעהנקייט. די מחזורים זענען געדרוקט אויף רעגאַל-פּאַפּיר און געבונדען אין פּראַכט-בענדער.
!!! פּרייז געבונדען אין 2 בענדער כסדר נישט צו מישען 10 זל. !!!
14
מיט גאָלדשניט 18
אין זעלבען פערלאַג איז אויך איצט ערשינען
אַ קרבן-מנחה-סדור מיט פּוילישער איבערזעצונג
מיט אַלע תפלות, תחינות, ווי אויך מיט אַלע פרויען-דינים, געדרוקט אויף פיינסטען רעגאַל-פּאַפּיר אין פערשידענע געוועהנליכע און לוקסוס-בענדער צו מעסיגע פּרייזען.
אויך איז ערשינען
אַ סידור מיט פּוילישער איבערזעצונג „שערי תפלה"
פאַר שולען, ווי אויך פאַר יעדען איינציגען, געדרוקט אויף רעגאַל-פּאַפּיר און אין פּראַכט-באַנד פערלאַנגט אין אַלע בוכהאַנדלונגען די מחזורים און סידורים פון וויענער פערלאַג
ווענדעט דירעקט ביים פערלאַג:
Salzmann und Blumenfeld, Wien II Gr. Schiff g. 4, Austrja
געלד קאָן מען איינצאָהלען אין P. K. O. 190, 440

„פּוילישער שניידער קוריער"
Bronisław Brzozowski
לאָדז, זשעראָמסקיעגאָ 99, טעל׳ 99-160
נעמט אָן אַלערליי בעשטעלונגען וואָס געהען אריין אין געביט פון שניידעריי פון אייגענע און אָנפערטרויטע סחורות. ס'ווערט אויסגעפיהרט פאַכמעניש און סאָליד לויט דער לעצטער מאָדע, ס'ווערט אויך אָנגענומען צו ניטשעווען, איבעראַרבייטען, רעפּעראַציעס, פּרעסען, רייניגען אַרויסנעהמען די פלעקער, קינסטליך פערשטאָפּען, כעמיש וואַשען און פאַרבען. — אַלערליי אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט שנעל און פּינקטליך.
פאַר אויסבּרעסען אַ גאַרניטור	.	2.20 זל.
אַ זומער-פּאַלטען	" "	2.20 "
אַ ווינטער-פּאַלטען	" "	2.40 "
אַ קלייד . . .	" "	2.00 "

פאַר אָבנעהמען—30 גראָשען, אָפּשיקען—30 גר.

ס'ווערט געזוכט
אַנ'ערשטקלאַסיגע אינסטרוקטאָרקע פאַר דאַמען- און קינדער-קאָנפעקציע, מיט לאַנגיעריגער פּראַקטיק פון נייען און צושניידען. אויספיהרליכע אָפּפערטען אונטער „דאַמען-קאָנפעקציע"—אָנגעבע אין דער אַדמיניסטראַציע פון דער צייטונג. 3883

Miejski Kinematograf Oświatowy
Wodny Rynek, Tel. 18-26.
Od 27. sierpnia do 2. września 1929
Dla dorosłych:
ZIEMIA OBIECANA
według głośnej powieści Władysława Reymonta, malującej życie Łodzi.
W rolach głównych: **Jadwiga Smosarska. Kazimierz-Junosza - Stępowski, Solski** i inni.
Dla młodzieży:
UKOCHANY SZERYF
Dramat w 7 aktach.
W roli głównej: **Tom Mix.**
Nad program: **Pies z Hoxville'u.**

אַ פראָנט-צימער
פון 2 פענסטער מיט עלעקטרישע בעלייכטונג
פון זאָפאָרט צו פערמיעטען
צו ערפאַהרען: ווסכאָדניאַ 29 פראָנט 1 שטאָק וואוינונג 3.
3869

אַ קאָלאָניאַל-געשעפט
צו נעהמען מיט אַ שטוב און אַ קיך אין צענטרום שטאָט איז זאָפאָרט איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען ש...קיעוויטשאַ 18 אין מלעטשאַרניע.
3899

[illegible]

Redaktor-wydawca E. Hamburski
Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 18